

INFORMATOR **o egzaminie maturalnym** **z wiedzy o społeczeństwie**

w liceum ogólnokształcącym od roku
szkolnego 2025/2026

oraz

w technikum od roku szkolnego
2026/2027

Centralna Komisja Egzaminacyjna
Warszawa 2024

Informator został opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie

ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 784 16 00
sekretariat@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01
oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży

al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473 71 20
sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi

ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 664 80 60
sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie

ul. Józefa Bema 87, 01-233 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu

ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94
sekretariat@oke.wroc.pl

Spis treści

1.	Opis egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie	5
	Wstęp	5
	Zadania na egzaminie	5
	Opis arkusza egzaminacyjnego	6
	Zasady oceniania	7
	Materiały i przybory pomocnicze	8
2.	Przykładowe zadania z rozwiązaniami	9
	Zadania testowe	9
	Zadania rozszerzonej odpowiedzi	53
3.	Informacja o egzaminie maturalnym z wiedzy o społeczeństwie dla absolwentów niesłyszących	69

1. Opis egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie

WSTĘP

Wiedza o społeczeństwie jest jednym z przedmiotów do wyboru na egzaminie maturalnym. Każdy maturzysta może przystąpić do egzaminu maturalnego z tego przedmiotu na poziomie rozszerzonym jako przedmiotu dodatkowego.

Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie sprawdza, w jakim stopniu absolwent liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia spełnia wymagania z przedmiotu określone w [podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej](#)¹.

Informator prezentuje przykładowe zadania egzaminacyjne wraz z rozwiązaniami oraz wskazuje, w jaki sposób odnoszą się one do wymagań podstawy programowej. Zadania w *Informatorze* nie ilustrują wszystkich wymagań z zakresu wiedzy o społeczeństwie określonych w podstawie programowej, nie wyczerpują również wszystkich typów zadań, które mogą wystąpić w arkuszu egzaminacyjnym. Tylko realizacja wszystkich wymagań z podstawy programowej, zarówno ogólnych, jak i szczegółowych, może zapewnić wszechstronne wykształcenie w zakresie wiedzy o społeczeństwie, w tym – właściwe przygotowanie do egzaminu maturalnego.

ZADANIA NA EGZAMINIE

W arkuszu egzaminacyjnym znajdują się zarówno zadania zamknięte, jak i otwarte.

Zadania zamknięte to takie, w których zdający wybiera odpowiedź spośród podanych. Wśród zadań zamkniętych znajdują się:

- zadania wyboru wielokrotnego
- zadania typu prawda – fałsz
- zadania na dobieranie.

Zadania otwarte to takie, w których zdający samodzielnie formułuje odpowiedź. Wśród zadań otwartych na egzaminie maturalnym z wiedzy o społeczeństwie znajdują się:

- zadania z luką, wymagające uzupełnienia zdania bądź krótkiego tekstu jednym lub kilkoma wyrazami, np. nazwami lub liczbami

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

Zwracamy uwagę, że w liceum ogólnokształcącym od roku szkolnego 2025/2026, a w technikum – od roku szkolnego 2026/2027 zadania egzaminacyjne będą sprawdzały poziom opanowania wymagań ogólnych i szczegółowych określonych w [załączniku nr 1](#) do powyższego rozporządzenia.

- zadania krótkiej odpowiedzi, wymagające
 - (1) podania nazw, nazwisk bądź liczb
 - (2) sformułowania wypowiedzi polegającej np. na uzasadnieniu, porównaniu czy wyjaśnieniu zjawisk bądź procesów
- zadania rozszerzonej odpowiedzi, wymagające dłuższej wypowiedzi argumentacyjnej z wykorzystaniem własnej wiedzy przedmiotowej i załączonych materiałów źródłowych.

Zadania egzaminacyjne będą dotyczyły następujących obszarów wymagań szczegółowych:

- I. Człowiek – koncepcje i aspekty.
- II. Dobro wspólne.
- III. Społeczność i wspólnoty.
- IV. Społeczeństwa i socjalizacja.
- V. Różnice społeczne.
- VI. Społeczeństwo obywatelskie.
- VII. Migracje i kwestia demograficzna w Polsce i we współczesnym świecie.
- VIII. Polityka i kultura polityczna.
- IX. Komunikowanie społeczne.
- X. Prawo.
- XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej.
- XII. Formy ustroju współczesnych państw.
- XIII. Rzeczpospolita i problem wychodzenia z komunizmu.
- XIV. Polityka zagraniczna Polski po 1989 r.
- XV. Kulturowe, polityczne i gospodarcze zmiany na świecie po 1989 r.

OPIS ARKUSZA EGZAMINACYJNEGO

Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie trwa 180 minut².

W arkuszu egzaminacyjnym – poza zadaniem rozszerzonej odpowiedzi – będą występowały wiązki zadań. Wiazka zadań może zawierać od dwóch do czterech zadań występujących we wspólnym kontekście. Mogą także wystąpić zadania pojedyncze, nieujęte w wiązce zadań.

W arkuszu zamieszczone zostanie jedno zadanie rozszerzonej odpowiedzi, które polega na rozważeniu postawionej tezy (na podstawie materiału i wiedzy własnej) lub na porównaniu problemu/kwestii (rozwiązanie przedstawione w materiale źródłowym z rozwiązaniem, na temat którego zdający powinien mieć wiedzę) albo na napisaniu np. wystąpienia publicznego, krótkiego artykułu (niejako w odpowiedzi na informację z materiału źródłowego).

Liczba punktów możliwych do uzyskania: 50.

² Czas trwania egzaminu może zostać wydłużony w przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych, oraz w przypadku cudzoziemców. Szczegóły są określone w *Komunikacie dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego w danym roku szkolnym.*

ZASADY OCENIANIA

Zadania zamknięte

Za poprawne rozwiązanie zadania zamkniętego można otrzymać maksymalnie 1 punkt lub 2 punkty. Zadania te są oceniane – w zależności od maksymalnej liczby punktów, jaką można uzyskać za rozwiązanie danego zadania – zgodnie z poniższymi zasadami:

- w przypadku zadania, za którego rozwiązanie można otrzymać maksymalnie 1 punkt:
 - 1 pkt – odpowiedź poprawna.
 - 0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.
- w przypadku zadania, za którego rozwiązanie można otrzymać maksymalnie 2 punkty:
 - 2 pkt – odpowiedź całkowicie poprawna.
 - 1 pkt – odpowiedź częściowo poprawna lub odpowiedź niepełna.
 - 0 pkt – odpowiedź całkowicie niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Zadania otwarte

Za poprawne rozwiązanie zadania otwartego krótkiej odpowiedzi lub z luką będzie można otrzymać maksymalnie 1 punkt lub 2 punkty, natomiast za poprawne rozwiązanie zadania otwartego rozszerzonej odpowiedzi – maksymalnie 5 punktów lub 7 punktów. W zadaniach krótkiej odpowiedzi wymagających udzielenia odpowiedzi opisowej oraz w zadaniach rozszerzonej odpowiedzi za każde poprawne rozwiązanie, inne niż przykładowe, można uzyskać maksymalną liczbę punktów, o ile rozwiązanie jest merytorycznie poprawne, zgodne z poleceniem i warunkami zadania.

Zadania otwarte są oceniane – w zależności od maksymalnej liczby punktów, jaką można uzyskać za rozwiązanie danego zadania – zgodnie z poniższymi zasadami:

Zadania otwarte krótkiej odpowiedzi

- w przypadku zadania, za którego rozwiązanie można otrzymać maksymalnie 1 punkt:
 - 1 pkt – odpowiedź poprawna.
 - 0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.
- w przypadku zadania, za którego rozwiązanie można otrzymać maksymalnie 2 punkty:
 - 2 pkt – odpowiedź całkowicie poprawna.
 - 1 pkt – odpowiedź częściowo poprawna lub odpowiedź niepełna.
 - 0 pkt – odpowiedź całkowicie niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi – wypowiedź argumentacyjna

- w przypadku zadania, za którego rozwiązanie można otrzymać maksymalnie 5 punktów:
 - 5 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwoma aspektami tematu oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу.
 - 4 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i jednym – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwoma aspektami tematu.
 - 3 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwoma aspektami tematu oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i jednym – częściowo.
 - 2 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym w pełni jednym aspektem tematu.
 - 1 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanym częściowo jednym aspektem tematu.
 - 0 pkt – rozwiązanie bez zrealizowanego aspektu tematu albo brak rozwiązania.

- w przypadku zadania, za którego rozwiązanie można otrzymać maksymalnie 7 punktów:
 - 7 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni trzema aspektami tematu oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу.
 - 6 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi dwoma aspektami tematu w pełni i jednym – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni trzema aspektami tematu.
 - 5 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi dwoma aspektami tematu w pełni i jednym – częściowo ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem w pełni i dwoma – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу.
 - 4 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo trzema aspektami tematu oraz o właściwej strukturze i logice wyводу, ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i dwoma – częściowo.
 - 3 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo trzema aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i jednym – częściowo.
 - 2 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym w pełni jednym aspektem tematu.
 - 1 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanym częściowo jednym aspektem tematu.
 - 0 pkt – rozwiązanie bez zrealizowanego aspektu tematu ALBO brak rozwiązania.

MATERIAŁY I PRZYBORY POMOCNICZE

Na egzaminie maturalnym z wiedzy o społeczeństwie można korzystać z kalkulatora prostego.

Szczegółowe informacje dotyczące materiałów i przyborów pomocniczych, z których mogą korzystać zdający na egzaminie maturalnym (w tym osoby, którym dostosowano warunki przeprowadzenia egzaminu), będą ogłaszane w komunikacie dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

2.

Przykładowe zadania z rozwiązaniami

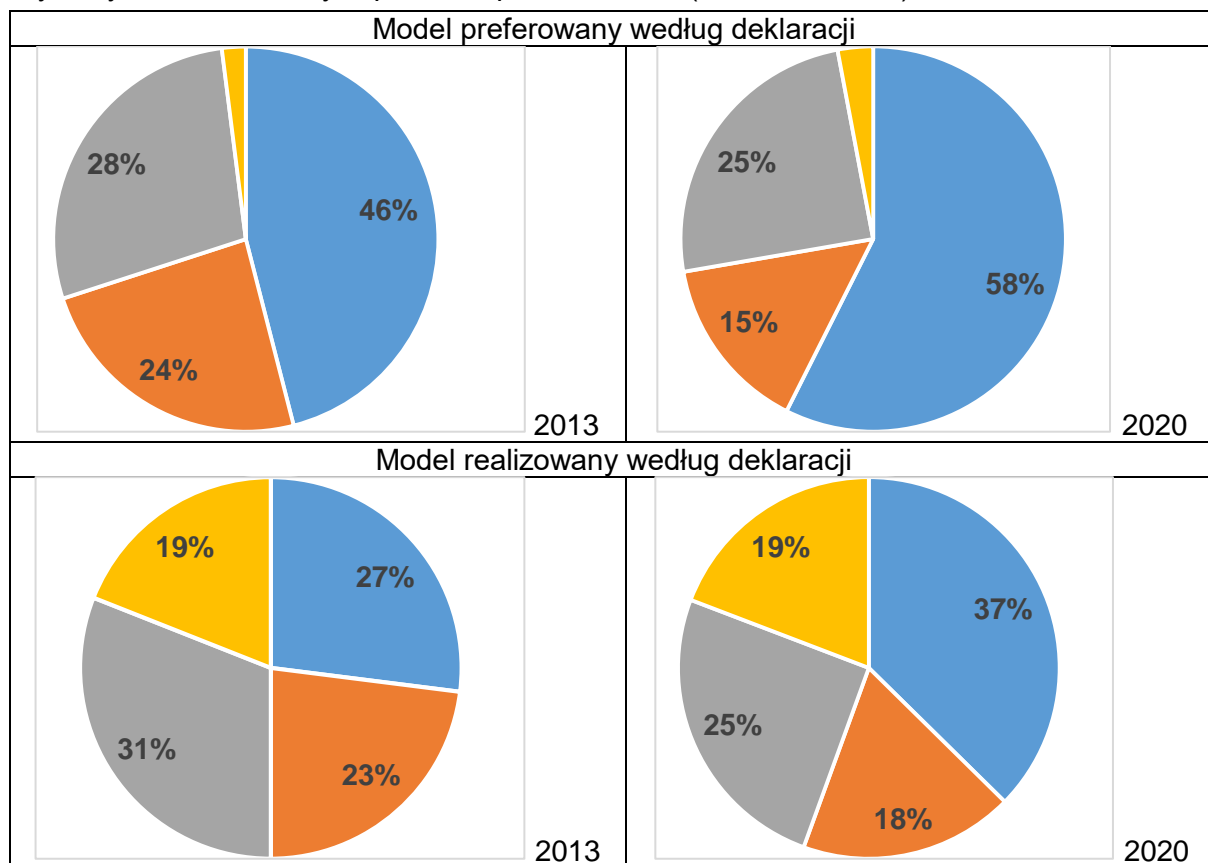
W Informatorze dla każdego zadania podano:

- liczbę punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie (po numerze zadania)
- najważniejsze wymagania ogólne i szczegółowe, które są sprawdzane w tym zadaniu
- zasady oceniania rozwiązań zadań
- poprawne rozwiązanie każdego zadania zamkniętego oraz przykładowe rozwiązanie każdego zadania otwartego.

ZADANIA TESTOWE

Zadanie 1. (0–2)

Wykresy. Modele rodziny w polskim społeczeństwie (2013 i 2020 rok)

- **Partnerski** – małżonkowie (partnerzy) pracują zawodowo i oboje w równym stopniu zajmują się domem i dziećmi.
- **Tradycyjny i odwrócony** – tylko jedno z małżonków (partnerów) pracuje zawodowo, a drugie zajmuje się prowadzeniem domu i wychowywaniem dzieci; w modelu tradycyjnym pracuje zawodowo mąż (partner), a w odwróconym – żona (partnerka).
- **Mieszany** – małżonkowie (partnerzy) pracują zawodowo, a prowadzeniem domu i wychowywaniem dzieci zajmuje się jedno z nich.
- Inne odpowiedzi oraz odpowiedź: „trudno powiedzieć”.

Na podstawie: *Model życia małżeńskiego Polaków*, „Komunikat z Badań CBOS” 2020, nr 157, s. 3, 5.

Zadanie 1.1. (0–1)

Uzasadnij, że tylko w mieszanym modelu rodziny założono niesymetryczny podział obowiązków między małżonkami (partnerami).

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności [...].

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

- 1) rozpoznaje to, co w życiu społecznym sprzyja rozwojowi człowieka, oraz przyczynia się do zachowania i pomnożenia dobra wspólnego w różnych społecznościach;
- 2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia, uczestniczy w debacie [...].

(SP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający:

- 1) wyjaśnia podstawowe prawidłowości życia społecznego, w tym funkcjonowania grup społecznych [...].

Wymagania szczegółowe

II. Dobro wspólne. Zdający:

- 2) charakteryzuje wynikający z zasady dobra wspólnego aspekt obowiązków jednostki względem wspólnoty.

III. Społeczności i wspólnoty. Zdający:

- 1) wyjaśnia kluczową rolę rodziny jako miejsca budowania najważniejszych relacji społecznych.

(SP) II. Rodzina. Zdający:

- 1) charakteryzuje rodzinę jako grupę społeczną; przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie; analizuje wartości ważne dla jego rodziny.

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Typ 1.: Model partnerski z definicji zakłada równość obowiązków. Model tradycyjny i model odwrócony można potraktować jako zakładające symetrię – jedno z małżonków pracuje zawodowo, drugie pracuje niezarobkowo: prowadzi dom i wychowuje dzieci.

Typ 2.: Jedyne model mieszany zakłada z definicji, że nie ma symetrii, jako że jedno z małżonków jest silniej obciążone obowiązkami niż drugie – oboje pracują zawodowo, a tylko jedno zajmuje się domem i wychowaniem dzieci.

Zadanie 1.2. (0–1)

Na podstawie wykresów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Model partnerski jest jedynym modelem rodziny, który w obu badaniach deklarowany jest częściej jako preferowany niż realizowany.	P	F
2.	Odsetek wskazań modelu partnerskiego – zarówno w kwestii preferencji, jak i realizacji – wzrósł w latach 2013–2020 o ponad 20%.	P	F

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności [...].

(SP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający:

- 1) wyjaśnia podstawowe prawidłowości życia społecznego, w tym funkcjonowania grup społecznych [...].

Wymagania szczegółowe

III. Społeczności i wspólnoty. Zdający:

- 1) wyjaśnia kluczową rolę rodziny jako miejsca budowania najważniejszych relacji społecznych.

VIII. Polityka i kultura polityczna. Zdający:

- 10) analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – postawy społeczeństwa polskiego [...].

(SP) II. Rodzina. Zdający:

- 1) charakteryzuje rodzinę jako grupę społeczną; przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie; analizuje wartości ważne dla jego rodziny.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. P

2. P

Zadanie 2. (0–2)

Tabela. Własna pozycja na tle statusu rodziców i dziadków

Czy w porównaniu z Pana(i) rodzicami/dziadkami Pana(i) pozycja społeczna jest, ogólnie rzecz biorąc, wyższa, niższa czy też mniej więcej taka sama?	Pozycja społeczna respondentów w porównaniu z pozycjami											
	rodziców						dziadków					
	1999	2004	2013	1999	2004	2013	1999	2004	2013	1999	2004	2013
	w procentach											
Zdecydowanie wyższa	13	48	12	45	12	42	24	59	23	55	23	57
Raczej wyższa	35		33		30		35		32		34	
Mniej więcej taka sama	37	37	36	36	40	40	18	18	18	18	18	18
Raczej niższa	9		13		14		7		11		9	
Zdecydowanie niższa	2	11	2	15	2	16	2	9	3	14	2	11
Trudno powiedzieć	5	5	4	4	2	2	14	14	15	15	14	14

Na podstawie: *Postrzeganie własnego miejsca w strukturze społecznej*, „Komunikat z Badań CBOS” 2013, nr 163.

Zadanie 2.1. (0–1)

Przytaczając dane liczbowe z najwcześniejszego badania, sformułuj wniosek na temat postrzegania – przez większość respondentów – międzypokoleniowej ruchliwości społecznej w swojej rodzinie.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności [...].

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

- 2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

(SP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający:

- 1) znajduje informacje na temat życia społecznego, w tym publicznego;
- 2) wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat wydarzeń z życia społecznego, w tym publicznego.

Wymagania szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

- 1) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej.

VIII. Polityka i kultura polityczna. Zdający:

- 10) analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – postawy społeczeństwa polskiego [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

W odczuciu większości respondentów ich pozycja jest wyższa w odniesieniu zarówno do ich dziadków (59% wskazań, większość bezwzględna), jak i do własnych rodziców (48%, większość względna). Zatem można wnioskować o przekonaniu większości respondentów o awansie społecznym własnego pokolenia, a pośrednio – także o awansie społecznym pokolenia rodziców.

Zadanie 2.2. (0–1)

Na podstawie wykresu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W latach 1999–2013 odsetek przekonanych, że ich pozycja społeczna jest wyższa niż pozycja społeczna ich dziadków, systematycznie malał.	P	F
2.	W latach 1999–2004 odsetek przekonanych, że ich pozycja społeczna jest „raczej niższa” niż pozycja ich dziadków, wzrósł o ponad 40%.	P	F

Wymagania ogólne

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

- 2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymaganie szczegółowe

VIII. Polityka i kultura polityczna. Zdający:

- 10) analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – postawy społeczeństwa polskiego [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – wskazanie dwóch poprawnych ocen.
0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. F
2. P

Zadanie 3. (0–2)

O społeczeństwie Tuaregów

Nie wiadomo, skąd pochodzą, jak i dlaczego pojawili się na pustyni. Legenda tuareska opowiada, że siłą sprawczą, która zjednoczyła dawno temu tuareskie rody, była kobieta – Tin Honan. Arabowie nazywają ich Tuaregami, sami mówią o sobie *Kel Tamasheq* – mówiący językiem tamaszek lub po prostu wolni ludzie. Bo właśnie wolność i niezależność ukochali sobie najbardziej. Dlatego ich królestwo sięga tam, gdzie kończą się piaski pustyni i pastwiska sahelu. Nic sobie nie robią z granic Libii, Algierii, Mali czy Nigru – od ponad tysiąca lat przemierzają Saharę. Największe znaczenie ma dla nich rodzina, a także stada wielbłądów i kóz. Gdyby nie wielbłądy, rozrzucona po Saharze społeczność Tuaregów nie miałaby szansy funkcjonować, dlatego zwierzęta te cieszą się szczególnym szacunkiem i są nie tylko środkiem transportu, ale także prezentem na rodzinnych uroczystościach, ślubach i pogrzebach. Rodziny tworzą klany – *taousit*, dowodzone przez *amrara*, natomiast te klany – konfederacje klanów, dowodzone przez *amenokala*. W XIV wieku przeszli na islam. Kobiety mają bardzo wysoki status społeczny, a mężczyźni zastaniają twarz.

Na podstawie: www.fotografwpodrozy.pl

Zadanie 3.1. (0–1)

Uzasadnij, że społeczeństwo przedstawione w tekście to społeczeństwo nomadyczne.

.....
.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymaganie szczegółowe

IV. Społeczeństwa i socjalizacja. Zdający:

- 1) charakteryzuje społeczeństwa [...] nomadyczne [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Społeczeństwo przedstawione w tekście charakteryzuje się koczowniczym trybem życia – ludzie przemieszczają się w związku z hodowlą zwierząt, co jest typowe dla społeczeństw nomadycznych.

Zadanie 3.2. (0–1)

Sformułuj – w każdej z podanych kwestii – argument na rzecz tezy: *Typowo patriarchalny charakter społeczeństwa opisanego w tekście jest dyskusyjny.*

Kwestia pamięci społecznej –

.....

Kwestia stosunków społecznych –

.....

Wymagania ogólne

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia, uczestniczy w debacie.

Wymaganie szczegółowe

IV. Społeczeństwa i socjalizacja. Zdający:

1) charakteryzuje społeczeństwa [...] nomadyczne [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych argumentów.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Kwestia pamięci społecznej:

Utrzymuje się legenda, że tuareskie rody zjednoczyła kobieta.

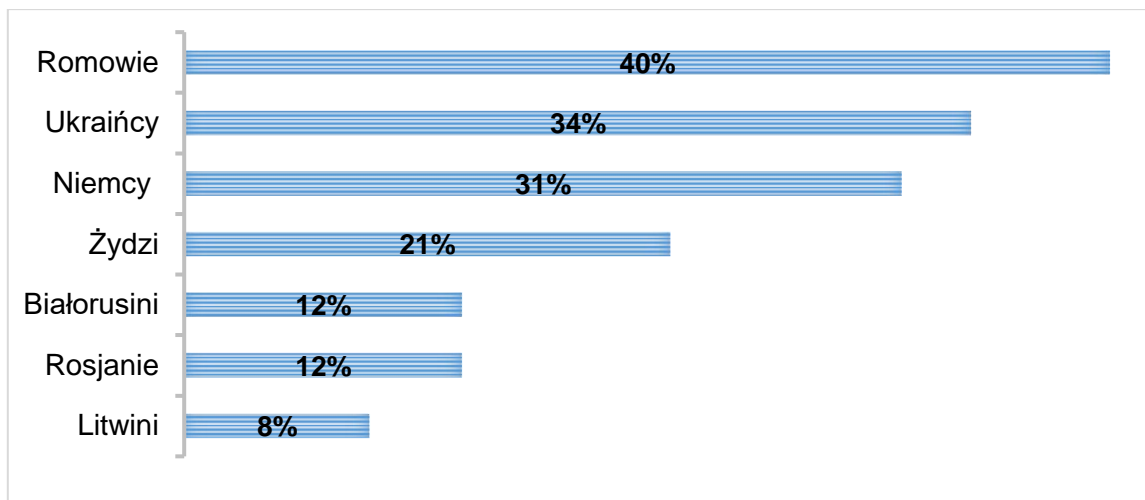
Kwestia stosunków społecznych:

Typ 1.: Kobiety mają bardzo wysoki status społeczny.

Typ 2.: To mężczyźni zasłaniają twarz, a nie – jak w typowym tradycyjnym społeczeństwie muzułmańskim – kobiety.

Zadanie 4. (0–2)

Wykres. Wskazania badanych do polecenia: Proszę wymienić mieszkające w Polsce mniejszości narodowe lub etniczne, wszystkie, które Pan(i) pamięta.

Na wykresie wskazano odsetek osób wymieniających daną kategorię; badani mogli wymienić dowolną liczbę mniejszości. Wykres przedstawia 7 najliczniej wybieranych kategorii.

Na podstawie: *Tożsamość narodowa i postrzeganie praw mniejszości narodowych i etnicznych*, „Komunikat z Badań CBOS” 2015, nr 106, s. 3.

Zadanie 4.1. (0–1)

Wybierz z wykresu nazwę grupy, która ma w Rzeczypospolitej Polskiej status mniejszości etnicznej.

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności [...].

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

- 2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

III. Społeczności i wspólnoty. Zdający:

- 10) charakteryzuje obecną politykę państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym [...].

(SP) VIII. Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna.

- 4) Zdający wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne [...].

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnej nazwy.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Romowie

Zadanie 4.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy zależność *im większa liczebność danej mniejszości narodowej lub etnicznej w Polsce, tym większa jej znajomość przez ankietowanych* jest trafna.

Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do dwóch mniejszości, których nazwy zostały wskazane przez ankietowanych.

Rozstrzygnięcie –

Uzasadnienie –

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia, uczestniczy w debacie.

Wymagania szczegółowe

III. Społeczności i wspólnoty. Zdający:

9) wymienia największe mniejszości narodowe w Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 823);

(SP) VIII. Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna.

4) Zdający wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformulowaniem właściwego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

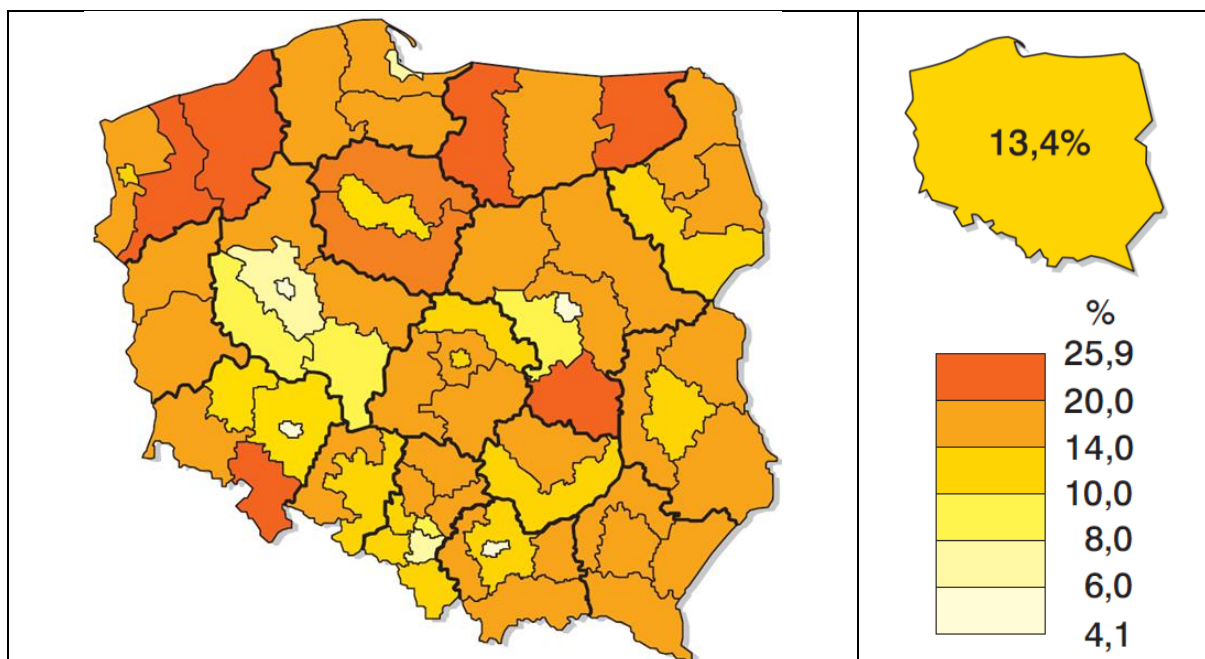
Przykładowe rozwiązanie

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie – Najczęściej wskazywano Romów, których jest kilkanaście tysięcy, a Niemców, których jest kilkakrotnie więcej, wskazywał mniejszy odsetek ankietowanych.

Zadanie 5. (0–3)

Mapa Polski ze stopą bezrobocia w 2013 roku (według województw i podregionów)

Na mapie jako podregiony wydzielono także miasta z największą liczbą ludności, m.in.: Warszawę, Kraków, Łódź, Wrocław, Poznań.

Mały Rocznik Statystyczny Polski 2014, Warszawa 2014, s. 163.

Zadanie 5.1. (0–1)

Podaj nazwy wyłącznie tych województw, w których stopa bezrobocia we wszystkich podregionach mieści się w takim samym przedziale.

-
-

Wymaganie ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności [...].

Wymaganie szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

- 5) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej; rozważa różne możliwości jego rozwiązania.

(SP) VII. Społeczność regionalna. Zdający:

- 1) [...] lokalizuje własne województwo [...] oraz pozostałe województwa.

Zasady oceniania

1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

– lubuskie

– podkarpackie

Zadanie 5.2. (0–1)

Sformułuj wniosek dotyczący wartości stopy bezrobocia we wszystkich ukazanych na mapie miastach z największą liczbą ludności, porównując ją – z przytoczeniem danych – z analogicznymi wartościami w sąsiednich podregionach.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności [...].

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

- 2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia, uczestniczy w debacie.

Wymaganie szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

5) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie właściwego wniosku wraz z podaniem odpowiednich danych.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Stopa bezrobocia w każdym z zaznaczonych większych miast jest mniejsza niż w sąsiadujących z nimi podregionach. Na mapie zaznaczono stopę bezrobocia w sześciu przedziałach, a różnice między wielkimi miastami a wskazanymi regionami to różnice sięgające od jednej do czterech takich kategorii.

Zadanie 5.3. (0–1)

Wymień dwa działania, jakie podejmują władze Rzeczypospolitej Polskiej w celu zmniejszenia wartości współczynnika społeczno-ekonomicznego (stopy bezrobocia) zilustrowanego na mapie.

-
-

Wymaganie ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności [...].

Wymaganie szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

5) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej; rozważa różne możliwości jego rozwiązania.

Zasady oceniania

1 pkt – wymienienie dwóch właściwych działań.

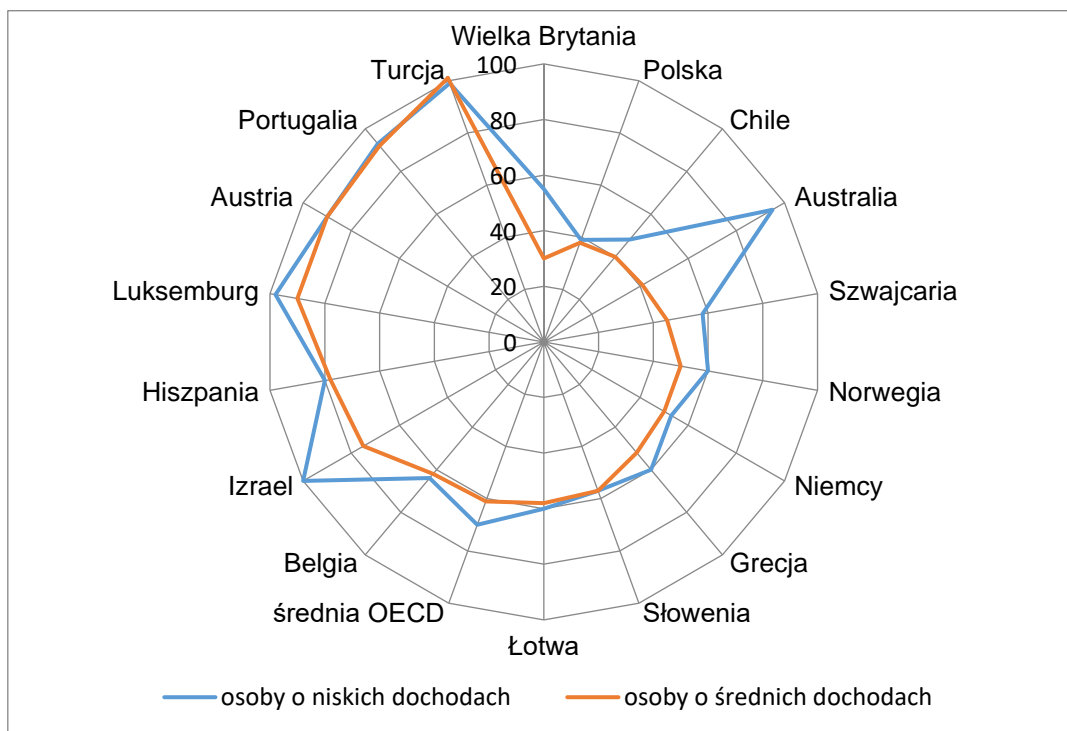
0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

1. Do polityki aktywnej wobec bezrobocia należą w Polsce roboty publiczne i prace interwencyjne.
2. Można skorzystać z tzw. płatnego stażu u pracodawcy, który jest opłacany ze środków publicznych.

Zadanie 6. (0–2)

Wykres. Przyszłe stopy zastąpienia* dla osób o niskich i średnich dochodach w wybranych państwach OECD

* Stopa zastąpienia – stosunek wartości emerytury do zarobków przed przejściem na emeryturę.

Na podstawie: *Pensions at a Glance 2017. OECD and G20 Indicators*, s. 28.

Zadanie 6.1. (0–1)

Przytaczając dane z wykresu, sformułuj wniosek dotyczący przyszłych emerytur w społeczeństwie polskim dla obu kategorii wskazanych na tym wykresie w porównaniu ze średnią dla społeczeństw państw OECD.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] gospodarczych aspektach życia społecznego [...].

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymaganie szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

5) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie właściwego wniosku wraz z podaniem odpowiednich danych.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Spadek dochodu emeryta w porównaniu z jego ostatnią pensją jest w Polsce znacznie większy niż średni spadek dla państw OECD. Średnia dla tych ostatnich w przypadku stóp zastąpienia jest w porównaniu z Polską wyższa o mniej więcej 50% dla osób o średnich dochodach i o mniej więcej 75% dla osób o niskich dochodach – przyszła emerytura w społeczeństwie polskim (zarówno dla osób o niskich, jak i o średnich dochodach) będzie stanowiła jedynie około 40% ostatniego wynagrodzenia, a średnia dla państw OECD wynosi – odpowiednio – około 70% i około 60%.

Zadanie 6.2. (0–1)

Sformułuj dla władz Rzeczypospolitej Polskiej dwie propozycje możliwych działań mających na celu poprawę – przedstawionej na wykresie – sytuacji dotyczącej społeczeństwa polskiego.

-
-

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] gospodarczych aspektach życia społecznego [...].

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymaganie szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

5) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej; rozważa różne możliwości jego rozwiązania.

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie dwóch właściwych propozycji.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

1. Władze RP mogłyby przeznaczyć część dochodów budżetowych na zwiększenie wydatków na wsparcie systemu emerytalnego.

2. Władze RP mogłyby doprowadzić do zwiększenia ulg podatkowych w przypadku odkładania przez podatników pieniędzy na IKZE bądź inne elementy tzw. III filaru ubezpieczeń.

Zadanie 7. (0–2)

Tabela. Charakterystyka ludności w Polsce według wskazań GUS (2010–2017)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ludność w wieku:	dane w %							
• przedprodukcyjnym (0–17 lat)	18,8	18,5	18,3	18,2	18,0	18,0	17,9	18,0
• produkcyjnym (18–59/64 lata)	64,4	64,2	63,9	63,4	63,0	62,4	61,9	61,2
• poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej)	16,8	17,3	17,8	18,4	19,0	19,6	20,2	20,8
Przyrost naturalny	dane w tys.							
	34,8	12,9	1,5	-17,7	-1,3	-25,6	-5,8	-0,9
Migracje zagraniczne na pobyt stały	dane w tys.							
• imigracja	15,2	15,5	14,6	12,2	12,3	-	13,5	13,3
• emigracja	17,4	19,9	21,2	32,1	28,1	-	12,0	11,9
• saldo	-2,1	-4,3	-6,6	-19,9	-15,8	-	1,5	1,4

Na podstawie: stat.gov.pl

Zadanie 7.1. (0–1)

Na podstawie tabeli oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Stałą tendencję spadkową wykazywały liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i osób przyjeżdżających do Polski na pobyt stały.	P	F
2.	Poziom przyrostu naturalnego w Polsce w latach 2013–2017 oznacza, że więcej Polaków się wówczas rodziło niż umierało.	P	F

Wymaganie ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności [...].

Wymagania szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

- 5) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej; rozważa różne możliwości jego rozwiązania.

VII. Migracje i kwestia demograficzna w Polsce i we współczesnym świecie.

- 2) charakteryzuje zasięg i skalę przemieszczeń ludnościowych na ziemiach polskich w [...] XXI w.

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie dwóch poprawnych ocen.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. F

2. F

Zadanie 7.2. (0–1)

Sformułuj zalety zjawisk przedstawionych w ostatniej części tabeli we wskazanych kategoriach.

Zaleta emigracji z Polski dla emigrantów –

.....

Zaleta imigracji do Polski dla Polski –

.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] gospodarczych aspektach życia społecznego [...].

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

- 2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

- 5) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej; rozważa różne możliwości jego rozwiązania.

VII. Migracje i kwestia demograficzna w Polsce i we współczesnym świecie.

- 2) charakteryzuje zasięg i skalę przemieszczeń ludnościowych na ziemiach polskich w [...] XXI w.;

- 10) charakteryzuje w ogólnym zarysie globalne tendencje demograficzne [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – sformułowanie dwóch właściwych zalet, po jednej z każdej kategorii.
0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Zaleta emigracji z Polski dla emigrantów – Emigranci mają na ogół lepiej niż w Polsce płatną pracę, a dodatkowo – możliwość poznania nowych kultur.

Zaleta imigracji do Polski dla Polski – Dzięki imigracji mniej chętnie zajmowane w Polsce stanowiska pracy nie wakują.

Zadanie 8. (0–1)

Fragmenty statutu samorządu mieszkańców jednego z sołectw

Par. 6. Do zadań własnych samorządu Sołectwa należy w szczególności: [...]

2. opiniowanie kierunków rozwoju infrastruktury Sołectwa [...],
5. inicjowanie działań na rzecz przestrzegania prawa, porządku publicznego oraz bezpieczeństwa mieszkańców [...],
7. dążenie do poprawy stanu sanitarnego, porządku i estetyki Sołectwa,
8. tworzenie warunków do zabaw i rozwoju kulturalnego oraz sprawności fizycznej,
9. troska o zieleń i środowisko naturalne,
10. kształtowanie dobrych stosunków sąsiedzkich i pomocy w rozstrzyganiu sporów sąsiedzkich.

Załącznik nr 9 do Uchwały Nr XVIII/112/2004 [...], bip.lomianki.pl

Rozstrzygnij, czy organem wykonawczym samorządu mieszkańców, którego dotyczy przedstawiony statut, jest wójt. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie –

Uzasadnienie –

.....
.....

Wymaganie ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej. Zdający:

19) charakteryzuje funkcjonowanie organów gminy [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie – Przedstawiono statut sołectwa, a w tej jednostce pomocniczej organem wykonawczym jest sołtys, natomiast wójt to organ wykonawczy samorządu gminy wiejskiej.

Zadanie 9. (0–1)

O rodzaju budżetu w samorządach terytorialnych

Tekst 1. Budżet obywatelski może w większym stopniu oddziaływać na wyobraźnię obywateli i zwiększyć ich zainteresowanie sprawami publicznymi. Do dyspozycji mieszkańców oddana jest konkretna suma, o której przeznaczeniu mogą decydować, a władze zyskują informacje o oczekiwaniach swoich mieszkańców.

Na podstawie: wroclaw.gazeta.pl

Tekst 2. W Polsce nie istnieje jeden model budżetu obywatelskiego. Każda gmina i każde miasto wprowadzają własne reguły, często bez konsultacji społecznych. W naszej ocenie w ostatnich latach kluczową kwestią jest włączanie mieszkańców na wszystkich etapach procesu – od przygotowania aż do jego realizacji. Liczba mieszkańców uczestniczących w budżetach obywatelskich, których postulaty nie zostały uwzględnione, będzie rosła bardzo szybko. Nadzieje mieszkańców zostały rozbudzone i rolą samorządów jest niedopuszczenie do sytuacji, kiedy to po kilku latach frustracja przeważa nad korzyściami związanymi z budżetami obywatelskimi.

Na podstawie: D. Kraszewski, K. Mojkowski, *Budżet obywatelski w Polsce*, Warszawa 2014, s. 20–21.

Wyjaśnij, na czym polega budżet, którego dotyczą teksty.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej. Zdający:

22) wyjaśnia, jakie są w Rzeczypospolitej Polskiej źródła dochodów samorządu terytorialnego (dochody własne, dotacje, subwencje) i kierunki ich wydatków;

23) znajduje i analizuje informacje na temat dochodów i wydatków własnych gminy [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie właściwego wyjaśnienia.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Z budżetu gminy zostaje wydzielona kwota do dyspozycji mieszkańców, którzy mogą złożyć projekty inwestycji potrzebnych dla społeczności lokalnej, a w drodze głosowania – wybrać spośród nich.

Zadanie 10. (0–2)

Tabele. Wyniki wyborów do Sejmu RP w 2001 i 2015 roku (uwzględniono komitety, które uzyskały ponad 5% głosów w skali kraju)

Wybory w 2001 roku

Komitet	Uzyskane głosy w %	Liczba mandatów w Sejmie RP
KKW SLD – UP	41,04	216
KWW PO	12,68	65
KW Samoobrona RP	10,20	53
KW PiS	9,50	44
KW PSL	8,98	42
KW LPR	7,87	38
KKW AWSP	5,60	0

Wybory w 2015 roku

Komitet	Uzyskane głosy w %	Liczba mandatów w Sejmie RP
KW PiS	37,58	235
KW PO RP	24,09	138
KWW Kukiz'15	8,81	42
KW Nowoczesna Ryszarda Petru	7,60	28
KKW Zjednoczona Lewica	7,55	0
KW PSL	5,13	16

Na podstawie: pkw.gov.pl

O ordynacji wyborczej w Rzeczypospolitej Polskiej

W znowelizowanej w 2002 r. ordynacji wyborczej powrócono do metody d'Hondta przy przeliczaniu głosów na mandaty, co wpłynęło na dość znaczne [większe niż przy dotychczasowej metodzie] nadreprezentacje partii, które w wyborach uzyskały najlepsze wyniki [...] [a także na niedoreprezentacje partii z mniejszymi wynikami].

„Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2013:
„Problemy Społeczne, Polityczne i Prawne”, s. 48.

Uzasadnij, że opinia przedstawiona w tekście jest trafna – sformułuj trzy argumenty na podstawie danych z tabel.

-
-
-

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymaganie szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

9) charakteryzuje główne zasady obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej prawa wyborczego [...].

Zasady oceniania

2 pkt – sformułowanie trzech właściwych argumentów.

1 pkt – sformułowanie dwóch właściwych argumentów.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

1. W 2001 roku SLD – UP uzyskało lepszy wynik wyborczy niż PiS w 2015 roku, a otrzymało znacznie mniej mandatów.
2. Wynik PO z 2015 roku proporcjonalnie oznaczałby uzyskanie 111 mandatów, a partia ta otrzymała ich o 27 więcej.
3. Nowoczesna w 2015 roku przy zbliżonym wyniku do LPR z 2001 roku uzyskała o 10 mandatów mniej.

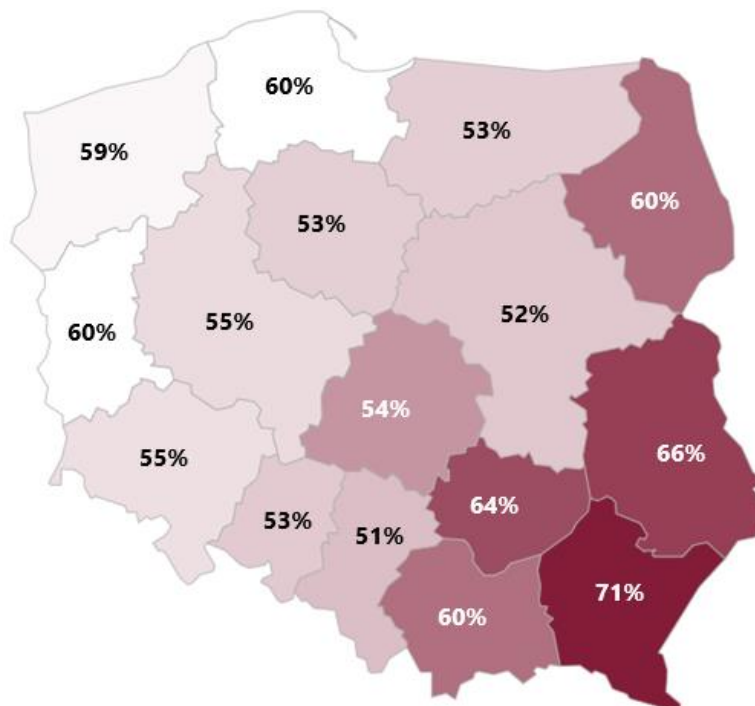
Zadanie 11. (0–3)

Przepis prawny art. 96.2. *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*

Wybory do Sejmu są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 19 stycznia 2022 r.).

Mapa administracyjna Polski z wynikami wyborów prezydenckich 2020 r. (ponowne głosowanie – „II tura”)

Biały kolor liczby z wynikiem wyborczym w danym województwie oznacza odsetek głosów, jakie uzyskał A. Duda, natomiast czarny – odsetek głosów oddanych na R. Trzaskowskiego.

Zadanie 11.1. (0–1)

Rozstrzygnij, która z zasad wyborczych wymienionych w przytoczonym przepisie prawnym nie znajduje zastosowania w wyborach prezydenckich. Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do specyfiki tych wyborów.

Rozstrzygnięcie – zasada

Uzasadnienie –

.....

.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmiernia do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymaganie szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

9) charakteryzuje główne zasady obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej prawa wyborczego [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – zasada proporcjonalności

Uzasadnienie – Wybory organu jednoosobowego zawsze muszą odbywać się według systemu większościowego.

Zadanie 11.2. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W wyborach, których dotyczy mapa, prawo wyborcze jest ograniczone cenzusem wieku wynoszącym – odpowiednio dla czynnego i biernego prawa wyborczego –

A. 18 i 35 lat.

B. 35 i 18 lat.

C. 18 i 30 lat.

D. 30 i 18 lat.

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymaganie szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

9) charakteryzuje główne zasady obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej prawa wyborczego [...].

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A

Zadanie 11.3. (0–1)**Uzupełnij tekst – wpisz nazwy właściwych województw.**

Największa dysproporcja między odsetkami głosów oddanych na kandydatów podczas wyborów, których wyniki zwizualizowano na mapie, wystąpiła w województwie

....., natomiast najmniejsza – w województwie

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

9) charakteryzuje główne zasady obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej prawa wyborczego [...].

(SP) VII. Społeczność regionalna.

1) Zdający [...] lokalizuje własne województwo i powiaty wchodzące w jego skład oraz pozostałe województwa.

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

- podkarpackim
- śląskim

Zadanie 12. (0–2)

Fragment aktu prawnego

Przepis 1. Naród sprawuje władzę przez swych przedstawicieli wybieranych do Sejmu, Senatu i do rad narodowych; sprawowanie władzy następuje także poprzez wyrażanie woli w drodze referendum.

Przepis 2. Partie polityczne zrzeszają na zasadach dobrowolności i równości obywateli Rzeczypospolitej Polskiej w celu wpływania metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa.

Przepis 3. Rzeczpospolita Polska chroni własność i prawo dziedziczenia [...].

Przepis 4. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu.

Dz.U. 1989, nr 75, poz. 444.

Zadanie 12.1. (0–1)

Dokończ zdanie – podaj numer właściwego przepisu prawnego.

Zasada ustrojowa pluralizmu politycznego została wyrażona w przepisie

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej. Zdający:

1) wyjaśnia, na czym polega demokratyczne państwo prawne;

(SP) XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej.

4) Zdający wyjaśnia zasadę pluralizmu politycznego [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – wskazanie poprawnego numeru.
- 0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

2.

Zadanie 12.2. (0–1)

Podaj numer przepisu prawnego, który nie obowiązuje. Odpowiedź uzasadnij, przytaczając obecne uregulowania w tym zakresie.

Numer –

Uzasadnienie –
.....
.....
.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej. Zdający:

18) wyjaśnia pojęcie samorządu terytorialnego [...];

19) charakteryzuje funkcjonowanie organów gminy, powiatu i województwa.

(SP) VI. Społeczność lokalna. Zdający:

3) wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście / dzielnicy); [...] podaje uprawnienia tych organów.

(SP) VII. Społeczność regionalna. Zdający:

3) wymienia organy stanowiące i wykonawcze samorządu powiatowego i województwa; [...] podaje zadania tych organów.

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego numeru wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Numer – 1.

Uzasadnienie – W przepisie mowa o radach narodowych, które przestały istnieć wraz z wprowadzeniem samorządu terytorialnego i jego organów w 1990 roku. Społeczeństwo obecnie wybiera organy prawodawcze na każdym poziomie ustroju terytorialnego oraz organy wykonawcze w gminach i miastach na prawach powiatu.

Zadanie 13. (0–1)

O systemie partyjnym jednego z państw

Partia [...] realizuje zasadę „demokratycznej dyktatury ludu” opierającą się na „sojuszu klasy robotniczej i chłopstwa oraz drobnej burżuazji miejskiej” „pod kierunkiem klasy robotniczej poprzez partię komunistyczną”. Formalnie obok [...] [tej partii] istnieją inne ugrupowania tworzące „systemem współpracy partii demokratycznych” [...]. Partia komunistyczna jest zrośnięta z instytucjami państwowymi. Partyjne wydziały nadzorują nie tylko państwowe przedsiębiorstwa, lecz także kluczowe think-tanki, sądy, media, wszystkie uznane przez państwo religie, uniwersytety i inne instytucje edukacyjne, a także wywierają bezpośredni wpływ na organizacje pozarządowe i niektóre przedsiębiorstwa prywatne. Partia kontroluje również osiem tzw. partii demokratycznych, mianując ich przywódców i finansując je.

Na podstawie: A. Grzywacz, Ł. Zamecki, *Kultura-Gospodarka-Polityka* [...], Warszawa 2016, s. 111.

Rozstrzygnij, czy system partyjny przedstawiony w tekście to system partyjny państwa demokratycznego. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie –

Uzasadnienie –

.....
.....
.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymaganie szczegółowe

XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej. Zdający:

1) wyjaśnia, na czym polega demokratyczne państwo prawne.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie – Przedstawionego systemu partyjnego nie można uznać za pluralistyczny (nie ma realnej konkurencji międzypartyjnej), co jest warunkiem demokracji. Mamy w nim do czynienia z zawłaszczeniem instytucji państwa przez partię komunistyczną.

Zadanie 14. (0–2)

Fragmenty aktu prawnego obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej

Przepis 1. Każdemu zapewnia się wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich.

Przepis 2. Każdy ma prawo do ochrony zdrowia.

Przepis 3. Zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się.

Przepis 4. Pracownik ma prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy i corocznych płatnych urlopów; maksymalne normy czasu pracy określa ustawa.

Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 16 sierpnia 2024 r.).

Zadanie 14.1. (0–1)

Do każdego typu praw i wolności człowieka wyodrębnionego w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* przyporządkuj przepis prawny normujący jedno z takich praw lub wolności – wpisz właściwe numery.

Wolności i prawa osobiste – przepis

Wolności i prawa polityczne – przepis

Wymaganie ogólne

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

X. Prawo. Zdający:

3) wyjaśnia pojęcie praw człowieka [...];

4) rozróżnia generacje praw człowieka [...]; wymienia główne dokumenty dotyczące praw człowieka [...].

(SP) IV. Prawa człowieka. Zdający:

2) wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka (na przykładzie praw i wolności osobistych zawartych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

5) wymienia prawa i wolności polityczne zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne przyporządkowanie dwóch przepisów.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Wolności i prawa osobiste – przepis 3.

Wolności i prawa polityczne – przepis 1.

Zadanie 14.2. (0–1)

Odnosząc się do zwrotu podkreślonego w przepisie 4., uzasadnij, że podane przepisy prawne pochodzą z *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

X. Prawo. Zdający:

2) wyjaśnia zasady wyjaśnia zasady hierarchiczności, spójności i zupełności w systemie prawnym oraz pojęcie luki prawnej; rozpoznaje rodzaje prawa (międzynarodowe, krajowe, miejscowe, prywatne, publiczne, materialne, formalne, cywilne, karne, administracyjne, pisane, niepisane).

XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej. Zdający:

6) przedstawia proces legislacyjny opisany w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

(SP) XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający:

7) wyjaśnia zasadę konstytucjonalizmu; podaje szczególne cechy konstytucji; znajduje w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przepisy dotyczące wskazanej kwestii [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie właściwego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

W przepisie 4. mamy sformułowanie odsyłające do szczegółowych uregulowań w ustawie. Wskazuje to, że przepis ten pochodzi z aktu wyższego rzędu, a takim jest konstytucja.

Zadanie 15. (0–2)

Fragment deklaracji dotyczącej praw człowieka

ZWAŻYWSZY, że uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej jest podstawą wolności, sprawiedliwości i pokoju świata,

ZWAŻYWSZY, że nieposzanowanie i nieprzestrzeganie praw człowieka doprowadziło do aktów barbarzyństwa, które wstrząsnęły sumieniem ludzkości, i że ogłoszono uroczyste jako najwznioślejszy cel ludzkości dążenie do zbudowania takiego świata, w którym ludzie korzystają będą z wolności [...] przekonania oraz z wolności od strachu i nędzy [...],

PRZETO ZGROMADZENIE OGÓLNE ogłasza uroczyste [...] [niniejszą deklarację] jako wspólny najwyższy cel wszystkich ludów i wszystkich narodów [...].

www.unic.un.org.pl

O prawach człowieka

Prawa człowieka zrodziły się w środowisku państw [...] wywodzących się z kultury europejskiej. [...] Tymczasem różne części świata rozwijają się swoim własnym rytmem, traktując tradycje polityczne, prawne i kulturowe jako czynnik integrujący społeczność lokalną. Uniwersalny charakter praw przyjętych z inspiracji Zachodu na gruncie Narodów Zjednoczonych nie wystarcza, aby własne obyczaje i tradycje zapomnieć i odrzucić. [...] Tradycje kulturowe przestrzega się nie tylko w zachowaniach społecznych, ale uwzględnia je także miejscowe prawo. Jeśli przy tym jeszcze niedawno wydawało się, że następuje uniwersalizacja wzorców kulturowych i dominującym staje się zachodni sposób myślenia, to od kilku lat obserwować można tendencje powrotu do korzeni, podkreślanie odrębności i brak zgody na bezkrytyczne przyjmowanie koncepcji zachodnich. Próby ich upowszechnienia coraz częściej traktowane są w kategoriach działań o charakterze imperialnym [...].

G. Michałowska, *Prawa człowieka i ich ochrona*, Warszawa 2000, s. 115–117.

Zadanie 15.1. (0–1)

Na podstawie materiałów źródłowych sformułuj argument i kontrargument do tezy: *prawa człowieka mają charakter uniwersalny.*

Argument –

.....

.....

Kontrargument –

.....

.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

X. Prawo. Zdający:

3) wyjaśnia pojęcie praw człowieka [...].

(SP) IV. Prawa człowieka. Zdający:

1) [...] analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie właściwego argumentu i kontrargumentu.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Argument – Źródłem praw i wolności człowieka jest godność osoby ludzkiej, dlatego też prawa człowieka mają charakter powszechny.

Kontrargument – Prawa człowieka zrodziły się w kręgu państw zachodnich i nie uwzględniają tradycji innych kultur.

Zadanie 15.2. (0–1)

Podaj nazwę deklaracji, której fragment przytoczono.

.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

X. Prawo. Zdający:

4) rozróżnia generacje praw człowieka [...]; wymienia główne dokumenty dotyczące praw człowieka [...].

(SP) IV. Prawa człowieka.

1) Zdający [...] analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka

Zadanie 16. (0–2)

O wyborach przewodniczącego instytucji unijnej

Wybory przewodniczącego [tej instytucji], w których startuje aż siedmioro kandydatów, rozpoczynają się dziś rano [...]. Obserwatorzy zwracają uwagę, że po raz pierwszy w historii nie wiadomo, kto zostanie [jej] szefem [...]. Dotychczas tę kwestię regulowała bowiem tzw. umowa koalicyjna zawarta między chadekami i socjalistami po wyborach w 2014 r. Zgodnie z nią [...] po niemieckim socjaliście Martinie Schulzu [...] stanowisko przewodniczącego miał objąć któryś z chadeków. Socjaliści zakwestionowali jednak te ustalenia[,] zwracając uwagę, że w ten sposób chadecy obsadziliby trzy z czterech najważniejszych stanowisk w UE.

www.euractiv.pl

Zadanie 16.1. (0–1)

Uzupełnij tekst – wpisz właściwe: nazwę instytucji (1.) oraz imię i nazwisko (2.).

Kolegialna instytucja unijna, której dotyczy tekst, to **(1.)**,
z jedną z siedzib w Strasburgu. Obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, który sprawował funkcję jej przewodniczącego, to **(2.)**

Wymaganie ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

Wymagania szczegółowe

XV. Kulturowe, polityczne i gospodarcze zmiany na świecie po 1989 r. Zdający:

- 8) wskazuje główne organy Unii Europejskiej.

(SP) XII. Sprawy międzynarodowe.

- 4) Zdający przedstawia działalność Polski w [...] Unii Europejskiej.

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy oraz imienia i nazwiska.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. Parlament (Europejski)
2. Jerzy Buzek

Zadanie 16.2. (0–1)

Uzasadnij, że kolegialna instytucja, której dotyczy tekst, posiada legitymizację demokratyczną.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

III. Społeczności i wspólnoty. Zdający:

3) [...] charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy [...].

XV. Kulturowe, polityczne i gospodarcze zmiany na świecie po 1989 r. Zdający:

8) wskazuje główne organy Unii Europejskiej;

10) wymienia największe siły polityczne reprezentowane aktualnie w Parlamencie Europejskim i charakteryzuje znaczenie polskich eurodeputowanych;

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie właściwego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Jest to jedyna instytucja w UE wybierana w wyborach powszechnych i bezpośrednich przeprowadzonych we wszystkich państwach członkowskich.

Zadanie 17. (0–2)

O polityce zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) w XXI wieku

[Jak współczesne *soft power* (miękką siłą), tak i] stabilność dawnego systemu trybutarnego opierała się właśnie na dobrym wizerunku Chin i przekonaniu o ich kulturowym i cywilizacyjnym potencjale, czerpanie z którego, mimo zagrożeń związanych z asymetrią potencjałów, przynosi innym niebagatelne korzyści. [...] Asymetryczność relacji, w przeciwieństwie do modelu historycznego, jest [współcześnie] nieformalna, można ją jednak zauważyć na przykładzie umów o współpracy lub pomocy gospodarczej, podpisywanych przez Chiny ze słabszymi państwami sąsiednimi. Choć utrzymana jest [...] równość i suwerenność obu stron tych porozumień, ich konkretne zapisy wyraźnie wskazują na przyjmowane role: państw sąsiednich jako korzystających z chińskiej przyjaźni i pomocy

oraz Chin jako dobrego mocarstwa regionalnego, które szanuje inne państwa i dba o nie. [...] To Chiny udzielają pożyczek, inwestują czy jednostronnie zmniejszają cła w handlu dwustronnym, stając się jednym z najważniejszych zewnętrznych źródeł finansowania dla takich państw jak Nepal, Sri Lanka czy Mjanma. [...] Za trybut, czyli mający znaczenie przede wszystkim symboliczne jednostronnie narzucony warunek utrzymywania dwustronnych relacji z Pekinem, może natomiast być dziś uważany wymóg uznawania zasady jednych Chin [...].

Region Azji i Pacyfiku w latach 1985–2015. Ciągłość i zmiana w regionalnym systemie międzynarodowym,
red. A. Jarczevska, J. Zajączkowski, Warszawa 2016, s. 86–88.

Zadanie 17.1. (0–1)

Odnosząc się do faktografii, wyjaśnij kwestię – podkreślonego w tekście – warunku utrzymywania stosunków dyplomatycznych z ChRL.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymaganie szczegółowe

XV. Kulturowe, polityczne i gospodarcze zmiany na świecie po 1989 r. Zdający:

4) charakteryzuje przyczyny i przejawy globalnego (politycznego i gospodarczego) wzrostu znaczenia Chin.

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie właściwego wyjaśnienia.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Chodzi o istnienie państwa o nazwie Republika Chińska ze stolicą w Tajpej (tzw. Tajwanu). Po rewolucji komunistycznej część dotychczasowych elit udała się na Tajwan, gdzie kierowała niezależnym państwem. Utrzymywanie stosunków dyplomatycznych z tym państwem uniemożliwia analogiczne relacje z ChRL.

Zadanie 17.2. (0–1)

Podaj dwa argumenty świadczące o tym, że umowy wskazane w tekście przynoszą korzyści także ChRL.

-
-

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

3) [...] formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

IX. Komunikowanie społeczne. Zdający:

5) wyjaśnia pojęcie *soft power* i charakteryzuje znaczenie wizerunku państwa w polityce międzynarodowej.

XV. Kulturowe, polityczne i gospodarcze zmiany na świecie po 1989 r. Zdający:

4) charakteryzuje przyczyny i przejawy globalnego (politycznego i gospodarczego) wzrostu znaczenia Chin.

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie dwóch właściwych argumentów.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

1. Chiny relatywnie małym kosztem zjednują sobie inne państwa i ich elity, co umożliwia formułowanie oczekiwań politycznych wobec tych państw, np. wspólne fronty w organizacjach międzynarodowych.
2. Dzięki podpisywanym umowom Chiny ocieplają swój wizerunek w świecie, co daje im lepszą pozycję strategiczną.

Zadanie 18. (0–2)

Tekst 1.

Na miano „praw człowieka” zasługują [...] prawa, które faktycznie przysługują każdemu człowiekowi niezależnie od płci i koloru skóry, pochodzenia, rasy, języka, przekonań religijnych czy politycznych, a także pozycji ekonomicznej i społecznej [–] prawa, które niezależnie od [...] konstelacji politycznych, warunków historycznych są z punktu widzenia czasu ważne zawsze, a z punktu widzenia przestrzeni – wszędzie.

[...] odżył w dyskusjach politycznych spór o właściwe rozumienie tych praw: czy chodzi – zgodnie z zachodnią i mieszczańską tradycją – głównie o prawa do wolności osobistej, czy raczej – zgodnie z koncepcją socjalistyczną – o prawa socjalne, czy też – jak to głosi Trzeci Świat – o pierwszeństwo prawa do fizycznego i kulturalnego przetrwania. [...] Jeśli nawet prawa do wolności i prawa do współudziału z jednej strony, i prawa socjalne z drugiej, nie są zasadniczo sprzeczne, to jednak istnieje między nimi pewne napięcie; prawa socjalne nadają bowiem prawodawcy i administracji nowe kompetencje, a wraz z nimi możliwości ingerowania w dziedzinę osobistej wolności.

O. Höffe, *Etyka państwa i prawa*, Kraków 1992, s. 65–75.

Tekst 2.

[...] nie zachodzi konieczny związek między wolnością jednostki a rządami demokratycznymi. Odpowiedź na pytanie: „[K]to mną rządzi?” jest logicznie odrębna od pytania: „Jak dalece rząd ingeruje w moje sprawy?”. W tej różnicy wyraża się ostatecznie z całą mocą kontrast między dwiema koncepcjami wolności – pozytywną i negatywną [...]. Właśnie ta „pozytywna” koncepcja wolności: nie wolność od, ale wolność do – do prowadzenia jednego przepisane go sposobu życia – zwolennikom „negatywnego” pojęcia jawi się zazwyczaj jako zwodnicza maska brutalnej tyranii.

I. Berlin, *Cztery eseje o wolności*, Warszawa 1994, s. 190–191.

Zadanie 18.1. (0–1)

Na podstawie tekstu 1. oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Poglądy zaprezentowane przez autora w pierwszym akapicie tekstu 1. wskazują, że <u>nie kwestionuje</u> on uniwersalizmu praw człowieka.	P	F
2.	Punkty widzenia w sporze, którego dotyczy drugi akapit tekstu 1., nawiązują do podziału praw człowieka na generacje.	P	F

Wymaganie ogólne

- I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:
- 2) odróżnia to, co trwałe, od tego, co zmienne, a także to, co uniwersalne, od tego, co partykularne i związane z tradycjami lokalnymi – w życiu narodów i państw, w pojęciach i doktrynach politycznych i prawnych, w kulturze życia codziennego, komunikacji społecznej i kulturze politycznej, w instytucjach międzynarodowych.

Wymaganie szczegółowe

X. Prawo. Zdający:

- 4) rozróżnia generacje praw człowieka, stosując pojęcia praw negatywnych i pozytywnych oraz wskazując na inny stopień ich ochrony; wymienia główne dokumenty dotyczące praw człowieka (z uwzględnieniem prawa krajowego i międzynarodowego, w tym tworzonych w ramach ONZ).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. P

2. P

Zadanie 18.2. (0–1)

Uzasadnij, że poglądy dotyczące praw i wolności człowieka przedstawione w tekstach 1. i 2. są zbieżne.

.....

.....

.....

.....

Wymaganie ogólne

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

X. Prawo. Zdający:

- 3) wyjaśnia pojęcie praw człowieka oraz ich związek z dziedzictwem cywilizacji zachodniej;
- 4) rozróżnia generacje praw człowieka, stosując pojęcia praw negatywnych i pozytywnych oraz wskazując na inny stopień ich ochrony; wymienia główne dokumenty dotyczące praw człowieka (z uwzględnieniem prawa krajowego i międzynarodowego, w tym tworzonych w ramach ONZ).

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

W tekście 2. jest mowa o zasadniczej różnicy między wolnością pozytywną i negatywną, przy tym tej pierwszej („wolności do”) autor się obawia. Z kolei w tekście 1. zastosowano nieco inną leksykę, zauważono napięcie między prawami wolnościowymi a socjalnymi i wskazano, że te drugie mogą dawać możliwość ingerowania władzy w prawa wolnościowe.

Zadanie 19. (0–2)

Koncepcja wolności w różnych ideologiach

Tekst 1.: Wolność człowieka w społeczeństwie sprowadza się do niepodlegania żadnej innej władzy ustawodawczej, a tylko tej powołanej na mocy zgody we wspólnocie, ani też panowania czyjejkolwiek woli, ani ograniczeniom jakiegokolwiek prawa innego niż to, które uchwali legislatura zgodnie z pokładanym w niej zaufaniem. Wolność nie jest zatem [...] wolnością do tego, co mu się podoba, do życia[,] jakie mu się podoba[,] i nieskrępowania żadnymi prawami. Wolność ludzi pod władzą rządu oznacza życie pod rządami stałych praw, powszechnych w tym społeczeństwie i uchwalanych przez powołaną w nim władzę ustawodawczą. Jest to wolność do kierowania się swoją własną wolą we wszystkich sprawach, w których prawa tego nie zakazują, oraz niepodlegania zmiennej, niepewnej, nieznanej, arbitralnej woli innego człowieka. [...]

Skoro wszyscy ludzie są [...] wolni, równi i niezależni w stanie natury, nikt nie może bez własnej zgody zostać tego stanu pozbawiony i poddany władzy politycznej innego. Jedyne sposoby, w jaki można oddać swą naturalną wolność i nałożyć okowy społeczeństwa obywatelskiego, jest ugoda z innymi dotycząca połączenia i zjednoczenia się z nimi w społeczność, zawarta dla zapewnienia im wygody, bezpieczeństwa i pokojowego współżycia [...].

Tekst 2.: Jestem fanatycznym miłośnikiem wolności, uważając, że tylko w jej łonie mogą się rozwijać i rozkwiąć rozum, godność i szczęście ludzkie; nie tej wolności czysto formalnej, nadanej, wymierzonej i dawkowanej przez Państwo, która jest kłamstwem odwiecznym i stanowi w rzeczywistości jedynie przywilej garstki ludzi, ugruntowany na niewolnictwie wszystkich pozostałych; nie tej wolności indywidualnej, egoistycznej, nędznej i fikcyjnej [...].

[P]ragnę wolności, która jedynie zasługuje na to miano, wolności, która polega na pełnym rozwoju wszystkich sił fizycznych, intelektualnych i moralnych, znajdujących się w stanie utajonym w każdej jednostce; pragnę wolności, która nie uznaje innych ograniczeń poza tymi, które określone są przez prawa naszej własnej natury, a więc – ściśle mówiąc – wolności, w której nie istnieją ograniczenia [...].

Historia idei politycznych. Wybór tekstów, Warszawa 1995–2001, tom I: s. 369, 376, tom II: s. 456.

Art. 31 Konstytucji RP

1. Wolność człowieka podlega ochronie prawnej.
2. Każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje.

Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Zadanie 19.1. (0–1)

Rozstrzygnij, w którym z zaprezentowanych tekstów (w tekście 1. czy w tekście 2.) przedstawiono koncepcję umowy społecznej jako teorię genezy państwa. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do odpowiedniego fragmentu właściwego tekstu.

Rozstrzygnięcie – tekst

Uzasadnienie –

.....
.....

Wymaganie ogólne

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymaganie szczegółowe

III. Społeczności i wspólnoty. Zdający:

- 5) przedstawia najważniejsze teorie genezy państwa [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – tekst 1.

Uzasadnienie – Autor tego tekstu wskazuje, że władza zostaje powołana na mocy ugody jednostki z innymi, co prowadzi do ograniczenia wolności, ale i do powstania społeczeństwa, które w celu zapewnienia bezpieczeństwa i pokojowego współżycia tworzy władzę polityczną, a co za tym idzie – państwo.

Zadanie 19.2. (0–1)

Rozstrzygnij, do której z zaprezentowanych idei wolności (w tekście 1. czy w tekście 2.) odnosi się definicja wolności z artykułu 31 Konstytucji RP. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do odpowiedniego fragmentu właściwego tekstu.

Rozstrzygnięcie – tekst

Uzasadnienie –

.....
.....
.....

Wymaganie ogólne

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

X. Prawo. Zdający:

- 5) przedstawia kwestie urzeczywistnienia wybranej wolności człowieka i stopnia jej ograniczenia związanego z prawami innych osób lub porządkiem publicznym.

XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej. Zdający:

- 8) charakteryzuje zakres praw człowieka i praw obywatelskich w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., zaczynając od gwarancji prawnej ochrony życia każdego człowieka.

(SP) IV. Prawa człowieka. Zdający:

- 2) wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka (na przykładzie praw i wolności osobistych zawartych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – tekst 1.

Uzasadnienie –

Typ 1.: Artykuł 31. wskazuje, że granicą wolności człowieka w Polsce jest prawo, w tym – prawa innych. Tak samo wolność definiuje autor 1. tekstu, który pisze, że wolność ludzi oznacza życie pod rządami stałych praw.

Typ 2.: Artykuł 31. wskazuje, że granicą wolności człowieka w Polsce jest prawo, w tym – prawa innych. Tymczasem autor 2. tekstu jest przeciwnikiem wolności formalnej w jakimkolwiek aspekcie związanej z państwem. Uważa także, że wolność nie powinna mieć ograniczeń.

Zadanie 20. (0–3)

Przepisy prawne z jednej z polskich konstytucji

Art. 2. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu. Organami Narodu w zakresie ustawodawstwa są Sejm i Senat, w zakresie władzy wykonawczej – Prezydent Rzeczypospolitej łącznie z odpowiedzialnymi ministrami, w zakresie wymiaru sprawiedliwości – niezawisłe Sądy.

Art. 10. Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje Rządowi i Sejmowi. [...]

Art. 20. Posłowie są przedstawicielami całego Narodu i nie są krępowani żadnymi instrukcjami wyborców.

Art. 35. Każdy projekt ustawy, przez Sejm uchwalony, będzie przekazany Senatowi do rozpatrzenia. Jeżeli Senat nie podniesie w ciągu 30 dni od dnia doręczenia mu uchwalonego projektu ustawy żadnych przeciwko niemu zarzutów – Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie ustawy. [...] Jeżeli Sejm zmiany, przez Senat proponowane, uchwali zwykłą

większością, albo odrzuci większością 11/20 głosujących – Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie ustawy w brzmieniu, ustalonym ponowną uchwałą Sejmu.

Art. 39. Prezydenta Rzeczypospolitej wybierają na lat sied[e]m bezwzględną większością głosów Sejm i Senat, połączone w Zgromadzenie Narodowe. [...]

Dz.U. [...], nr 44, poz. 267 [pisownia oryginalna].

Zadanie 20.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przytoczone przepisy prawne zamieszczono w

- A. małej konstytucji z 1919 roku.
- B. konstytucji marcowej z 1921 roku.
- C. konstytucji kwietniowej z 1935 roku.
- D. konstytucji lipcowej z 1952 roku.

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności (przede wszystkim w odniesieniu do Polski [...]).

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymaganie szczegółowe

XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej. Zdający:

- 2) charakteryzuje polskie tradycje konstytucyjne.

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

B

Zadanie 20.2. (0–2)

Rozstrzygnij, czy pozycja ustrojowa głowy państwa wynikająca z przedstawionych fragmentów aktu prawnego była bardziej znacząca niż w obecnie obowiązującej *Konstytucji RP*. Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do dwóch przytoczonych przepisów prawnych i obecnych uregulowań w tym zakresie.

Rozstrzygnięcie –

Uzasadnienie:

-
-

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmiernia do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o [...] politycznych [...] aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności (przede wszystkim w odniesieniu do Polski [...]).

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej. Zdający:

- 2) charakteryzuje polskie tradycje konstytucyjne;
- 5) wymienia najważniejsze organy władzy w Rzeczypospolitej Polskiej, charakteryzuje relacje między nimi w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformulowaniem dwóch właściwych argumentów.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz ze sformulowaniem jednego właściwego argumentu ALBO sformułowanie dwóch właściwych argumentów.

0 pkt – odpowiedź niepełna (w większym stopniu niż za 1 pkt.) lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie (dwa spośród):

1. Według przedstawionej konstytucji Prezydent RP był wybierany przez Zgromadzenie Narodowe RP, a obecnie jest w wyborach powszechnych, co czyni jego legitymizację władzy silniejszą.
2. Według przedstawionej konstytucji Prezydent RP nie posiadał prawa inicjatywy ustawodawczej, a obecnie je posiada.
3. Według przedstawionej konstytucji Prezydent RP musiał zarządzić ogłoszenie ustawy uchwalonej przez Sejm RP, a obecnie dysponuje prawem tzw. weta zawieszającego (oraz może odesłać ustawę do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie jej zgodności z *Konstytucją RP*).

ZADANIA ROZSZERZONEJ ODPOWIEDZI

Zadanie 21. (0–7)

Materiał 1. Fragment ustawy obowiązującej w Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 17. Realizacja prawa osób należących do mniejszości do nauki języka mniejszości lub w języku mniejszości, a także prawa tych osób do nauki historii i kultury mniejszości odbywa się na zasadach i w trybie określonych w ustawie [...] o systemie oświaty [...].

Art. 18. 1. Organy władzy publicznej są obowiązane podejmować odpowiednie środki w celu wspierania:

- 1) działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości;
 - 2) integracji obywatelskiej i społecznej.
2. Środkami, o których mowa w ust. 1, mogą być w szczególności dotacje celowe lub podmiotowe [...].
4. Środkami, o których mowa w ust. 1, mogą być również środki przekazywane z budżetu jednostki samorządu terytorialnego organizacjom i instytucjom, realizującym zadania służące ochronie, zachowaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości lub integracji obywatelskiej i społecznej.
5. Dotacje podmiotowe, o których mowa w ust. 2, mogą otrzymywać organizacje mniejszości lub mające istotne znaczenie dla kultury mniejszości instytucje kulturalne.

Dz.U. 2005, nr 17, poz. 141, z późn. zm. (stan prawny na 17 kwietnia 2024 r.).

Materiał 2. Tekst publicystyczny o Wietnamczykach w Polsce

Pierwsi obywatele Wietnamu, którzy przyjechali studiować w naszym kraju, pojawili się na początku lat 50-tych [XX wieku], w odpowiedzi Polski na apel ONZ o udzielenie pomocy edukacyjnej krajom rozwijającym się. [...] Polska była więc dla przybyszów z Wietnamu krajem atrakcyjnym, do którego jechali[,] wiedząc, że będą mile widziani. Obraz Wietnamczyka w Polsce kształtował się jako obraz osoby zdolnej, pracowitej, uprzejmej i spokojnej. Studenci ci po ukończeniu nauki zobowiązani byli do powrotu do kraju, jednak wielu z nich pozostało w Polsce i tu zakładało swoje rodziny (niejednokrotnie z obywatelami polskimi), rozpoczynało także pracę i wychowywało swoje dzieci. Dziś to oni – dobrze wykształceni [i dobrze] usytuowani materialnie, absolwenci polskich uczelni tworzą elitę wietnamskiej diaspory w Polsce. [...]

[W latach 90. ubiegłego wieku] możemy mówić o drugiej fali imigracji Wietnamczyków do Polski, której rozkwit przypada na lata 1994–1997. [...] W chwili obecnej nie jesteśmy w stanie określić dokładnej liczby migrantów wietnamskich zamieszkujących na stałe w Polsce. [...] Różne źródła wskazują na liczbę od 20 000 do nawet 40 000 osób. [...] Diaspora wietnamska zamieszkuje przeważnie w dużych miastach, takich jak Warszawa, gdzie skupia się ok. 2/3 ogółu, dalej można wymienić:] Łódź, Szczecin, Gdańsk, Kraków, Wrocław i Zieloną Górę. Społeczność ta jest zróżnicowana pod względem wieku, wykształcenia, religii, jednak nie przeszkadza jej to w tworzeniu dość hermetycznego środowiska [...].

Starsi migranci, pomimo zamieszkiwania w Polsce już kilka lub kilkanaście lat, jak i osoby zróżnicowane wiekowo, których pobyt nie przekracza jednego roku, znają tylko podstawowe słowa w języku polskim. Sytuacja jest inna w przypadku osób w średnim i młodym wieku, które często, wykształcone w polskich szkołach, operują językiem polskim w nie mniejszym stopniu niż językiem ojczystym. [...]

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o kulturowych, politycznych [...] aspektach życia społecznego [...].

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

III. Społeczności i wspólnoty. Zdający:

- 8) charakteryzuje zmiany w strukturze narodowościowej Polski po 1939 r. oraz ich kulturowe, polityczne i społeczne konsekwencje;
- 10) charakteryzuje obecną politykę państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, wychodząc od postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
- 12) wyjaśnia kwestię akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych, w tym migranckich; wykazuje, że rodzaj stosowanej polityki państwa w różnym stopniu i kierunku wpływa na te zjawiska.

IV. Społeczeństwa i socjalizacja. Zdający:

- 4) wyjaśnia pojęcie kapitału społecznego i charakteryzuje jego znaczenie dla rozwoju państwa i społeczeństwa.

V. Różnice społeczne. Zdający:

- 5) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej; rozważa różne możliwości jego rozwiązania.

VI. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający:

- 2) podaje współczesne przykłady funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce;
- 5) opracowuje projekt działań społecznych na rzecz wspólnoty lokalnej.

VII. Migracje i kwestia demograficzna w Polsce i we współczesnym świecie. Zdający:

- 2) charakteryzuje zasięg i skalę przemieszczeń ludnościowych na ziemiach polskich w XX i XXI w.

(SP) VIII. Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna. Zdający:

- 1) wyjaśnia, co oznacza być [...] członkiem innej wspólnoty narodowej / etnicznej [...];
- 4) wymienia mieszkające w Polsce [...] grupy migrantów (w tym uchodźców) i lokalizuje miejsca ich zwartego zamieszkiwania; przedstawia – za Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej – prawa przysługujące etnicznym grupom mniejszościowym;
- 5) uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną, narodową / etniczną, państwową / obywatelską, europejską); rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu [...], oraz uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się tym zjawiskom.

Zasady oceniania

- 7 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni trzema aspektami tematu oraz o właściwej formie, strukturze i logice wywodu.
- 6 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi dwoma aspektami tematu w pełni i z jednym – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wywodu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni trzema aspektami tematu.
- 5 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi dwoma aspektami tematu w pełni i z jednym – częściowo ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem w pełni i z dwoma – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wywodu.
- 4 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo trzema aspektami tematu oraz o właściwej strukturze i logice wywodu, ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i z dwoma – częściowo.
- 3 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo trzema aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i z jednym – częściowo.
- 2 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym w pełni jednym aspektem tematu.
- 1 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanym częściowo jednym aspektem tematu.
- 0 pkt – rozwiązanie bez zrealizowanego aspektu tematu ALBO brak rozwiązania.

Aspekty tematu:

- 1) przedstawienie – z odniesieniem do ustawowego definiowania – argumentów za uznaniem Wietnamczyków będących obywatelami polskimi za mniejszość narodową oraz zgłoszenie postulatów korekty jednego z ustawowych warunków uzyskania takiego statusu;
- 2) przedstawienie – wynikających z praw człowieka – możliwości działań członków grupy mniejszościowej Wietnamczyków na rzecz zachowania własnej tożsamości kulturowej oraz uzasadnienie, że uzyskanie statusu mniejszości narodowej gwarantowałoby większą ochronę tej tożsamości w przypadku dzieci i młodzieży;
- 3) przedstawienie propozycji działań organizacji (w której reprezentanta wcielił się zdający) na rzecz: rozwoju tożsamości kulturowej grupy mniejszościowej Wietnamczyków oraz integracji społecznej i obywatelskiej – działań możliwych po uzyskaniu przez tę grupę statusu mniejszości narodowej.

Przykładowa odpowiedź

Jako reprezentantka stowarzyszenia Wietnamczyków w Polsce, chciałabym podkreślić, że przedstawiciele tej etniczności pojawiali się w naszym kraju od początku lat 50. XX wieku, na ogół w związku ze studiami. Wielu z nas pozostało w Polsce i tu zakładało swoje rodziny, rozpoczynało także pracę i wychowywało swoje dzieci. Dziś oni, my – ich potomkowie – jesteśmy obywatelami Polski o mniejszościowym, niepolskim pochodzeniu etnicznym. Akulturacja większości z nas nie jest tożsama z asymilacją – odróżniamy się w sposób istotny od większości obywateli Polski językiem, kulturą i tradycją, które nie zatraciły charakteru wietnamskiego. Dążymy także do ich zachowania. Zarówno dawni migranci i ich potomkowie, jak i Wietnamczycy – przedstawiciele migracji z okresu III RP mają świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej, są ukierunkowani na jej wyrażanie i ochronę.

Ubiegamy się jako organizacja o przyznanie Wietnamczykom statusu mniejszości narodowej (jako że naród wietnamski ma własne państwo). Postulujemy zatem, by w odpowiedniej ustawie zmienić przepis o konieczności zamieszkiwania Polski przez minimum 100 lat na lat 70. Uzyskanie tego statusu pozwoliłoby wzmocnić nie tylko tożsamość naszej grupy mniejszościowej, ale i działać na rzecz integracji obywatelskiej i akulturacji do polskości tych przedstawicieli naszej grupy, którzy nie mówią lub słabo mówią w języku polskim.

Status mniejszości narodowej umożliwiłaby wprowadzenie do kilku szkół lub jednej szkoły w każdym większym mieście, gdzie nasza grupa mieszka (Warszawa, Łódź, Szczecin, Gdańsk, Kraków, Wrocław i Zielona Góra), nauki języka mniejszości oraz nauki historii i kultury naszej mniejszości. Z pewnością sprzyjałoby to umocnieniu używania literackiej formy naszego języka oraz dało nam większe poczucie świadomości historycznej. Bez statusu mniejszości narodowej staramy się chronić własną tożsamość, wychowywać dzieci w naszej, wietnamskiej kulturze. Mamy stowarzyszenia czy ośrodki kulturalne – przypomnijmy, że obok wietnamskiej pagody na warszawskiej Pradze znajdowało się także centrum kultury wietnamskiej, ale budowa oraz utrzymanie obu obiektów powstały z funduszy prywatnych. Korzystamy zatem z klasycznych uprawnień wynikających z praw i wolności człowieka.

Uważamy jednak, że jako wieloletni obywatele Polski powinniśmy korzystać ze swoistej akcji afirmatywnej, którą państwo polskie – w zgodzie z normami prawa wewnętrznego i międzynarodowego – daje mniejszościom narodowym i etnicznym. Przyznanie statusu mniejszości narodowej umożliwiłoby także uzyskanie dotacji podmiotowych i celowych dla naszej organizacji, a mamy wiele pomysłów na rzecz ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej polskich Wietnamczyków, a także na rzecz integracji obywatelskiej i społecznej. Wydaje się, że organizacja dni kultury wietnamskiej realizowałaby oba cele – zarówno rozwijałaby tożsamość polskich Wietnamczyków, jak i poprzez pokazanie tejże kultury obywatelom Polski z większości etnicznej (oraz innych niż wietnamska narodowości mniejszościowych) pozwalałaby na lepsze zrozumienie naszej kultury, a co za tym idzie – dawała integrację. Podobnie dwoistą rolę (także z uwagi na słabszą znajomość języka polskiego przez tych z nas, którzy nie uczyli się w polskiej szkole) mogłoby wypełniać czasopismo naszej mniejszości, w którym wszelkie teksty byłyby dwujęzyczne – polskie i wietnamskie. A to tylko dwa z naszych pomysłów.

Zadanie 22. (0–7)Tekst 1.

Co się tyczy inteligencji, to logika kierująca zachowaniami jednostek o wysokim statusie społecznym pozwala przypuszczać, że kategoria wyższych kierowników i specjalistów stała się jednym z głównych ośrodków dziedziczenia pozycji. Zapewne drugim ośrodkiem stała się, nieuchwytna w badaniach surveyowych, elita biznesu. W obu przypadkach wynikało to z potrzeby kumulowania bogactwa i wzrostu zamożności, które wyzwalały motywacje do traktowania sukcesów dzieci jako sprawdzianu własnych osiągnięć życiowych i skłonności do perspektywicznego myślenia. Oczywiście[,] dziedziczenie nie eliminuje napływu do inteligencji robotników wykwalifikowanych i chłopów, stwierdzonego we wszystkich dotychczasowych badaniach nad ruchliwością społeczną [...].

H. Domański, *Formowanie się „nowych” struktur społecznych*, w: *Fenomen „Solidarności” i zmiana ustroju: Polacy 1980–2011*, red. W. Adamski, Warszawa 2014, s. 363, 366.

Tekst 2.

Mirosława Marody [...], opisując schemat polskiej transformacji, pokazała, iż po roku 1989 mieliśmy do czynienia z trzema pasmami adaptacji do nowych warunków. Wyodrębniła Polskę „sprywatyzowaną” – pracowników dynamicznych komercyjnych firm, posiadających na ogół dobre kwalifikacje, podejmujących ryzyko i dobrze zarabiających (rynek), następnie Polskę „państwową” – pracowników tak zwanej budżetówki, czyli sektora państwowych zakładów, urzędów, gorzej zarabiających, ale posiadających stałą pracę i stabilną sytuację socjalną (etat) oraz Polskę „na zasiłku” (renta, zasiłek). [...] Chciałbym jednak pokazać tu drugi wyraźny wymiar istnienia tej [ostatniej] zbiorowości; obszar niewidocznych zwykle działań. Wielu z tych ludzi mimo wszystko pracowało, tyle że w „szarej strefie”, zdobywając zarobki i różne bezpośrednio dobra za pomocą nieformalnych, ukrytych („ulotnych”) prac, często półlegalnych; prac eksploatujących materialne pozostałości socjalistycznej przemysłowej czy też – [...] nowe „nisze ekologiczne” [...].

Te nieformalne sposoby zarabkowania i pozyskiwania dóbr, [...] to zatem wszelkie pozyskiwanie złomu i rozbiórki starych budynków (infrastruktur): złomiarstwo, ceglarstwo, kopanie węgla w biedaszybach, zbieranie grzybów i jagód, ziół dziko rosnących, zdobywanie drzewa i gałązek jodłowych, korzystanie z wysypisk przemysłowych (złom, metale kolorowe, tworzywa sztuczne, ubrania, chemia – wszystko, co może się przydać), kłusownictwo. [...] To, chciałoby się rzec, poza Polską „prywatną”, „państwową” i „na zasiłku”[,] kolejny, czwarty wymiar strategii radzenia sobie w nowej rzeczywistości – to strategię i aktywności „ekologiczne” czy też jeszcze inaczej – to Polska „łowiecko-zbieracka”.

T. Rakowski, *Łowcy, zbieracze, praktycy niemocy. Etnografia człowieka zdegradowanego*, Gdańsk 2009, s. 56.

A series of 30 horizontal dotted lines for writing solutions.

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o kulturowych, politycznych i gospodarczych aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności (przede wszystkim w odniesieniu do Polski, z uwzględnieniem aspektów międzynarodowych).

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

- 2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia [...].

Wymagania szczegółowe

V. Różnice społeczne. Zdający:

- 1) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej;
- 2) analizuje sposoby adaptacji klas społecznych do zmian społeczno-gospodarczych w Rzeczypospolitej Polskiej; wskazuje na przyczyny degradacji i awansu społecznego przedstawicieli klas społecznych;
- 3) przedstawia strukturę warstwową współczesnego społeczeństwa polskiego;
- 5) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej; rozważa różne możliwości jego rozwiązania.

XIII. Rzeczpospolita i problem wychodzenia z komunizmu. Zdający:

- 6) charakteryzuje transformację gospodarczą w Polsce po 1989 r.;
- 7) wyjaśnia pojęcia prywatyzacji, reprivatyzacji, powszechnego uwłaszczenia;
- 8) charakteryzuje postkomunizm jako zjawisko polityczne i gospodarcze;
- 9) wyjaśnia pojęcia uwłaszczenia nomenklatury i kapitalizmu politycznego; podaje przykłady tych zjawisk w Polsce po 1989 r.

Zasady oceniania

- 7 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni trzema aspektami tematu oraz o właściwej formie, strukturze i logice wywodu.
- 6 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi dwoma aspektami tematu w pełni i z jednym – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wywodu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni trzema aspektami tematu.
- 5 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi dwoma aspektami tematu w pełni i z jednym – częściowo ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem w pełni i z dwoma – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wywodu.
- 4 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo trzema aspektami tematu oraz o właściwej strukturze i logice wywodu, ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i z dwoma – częściowo.
- 3 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo trzema aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i z jednym – częściowo.

2 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwoma aspektami tematu ALBO
rozwiązanie ze zrealizowanym w pełni jednym aspektem tematu.

1 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanym częściowo jednym aspektem tematu.

0 pkt – rozwiązanie bez zrealizowanego aspektu tematu ALBO brak rozwiązania.

Aspekty tematu:

- 1) Przedstawienie uwarunkowań społeczno-gospodarczych procesu pionowej ruchliwości społecznej w społeczeństwie polskim przełomu XX i XXI wieku.
- 2) Przedstawienie sposobów adaptacji klas społecznych społeczeństwa polskiego przełomu XX i XXI wieku do zmiany społeczno-gospodarczej.
- 3) Przedstawienie zmian w strukturze społecznej w społeczeństwie polskim przełomu XX i XXI wieku.

Przykładowa odpowiedź

Przeobrażenia systemowe, jakie nastąpiły w Polsce od końca lat 80. XX wieku, dotyczyły większości wymiarów życia społecznego. Istotnym aspektem zmiany była transformacja gospodarcza, która miała ważny wpływ na przemiany społeczne, w tym – na ruchliwość pionową w społeczeństwie polskim. Struktura klasowa, funkcjonująca w Polsce Ludowej, znacząco się zmieniła.

W wyniku transformacji gospodarczej od gospodarki centralnie planowanej do rynkowej otworzyły się nowe możliwości. Wprowadzona swoboda działalności gospodarczej doprowadziła do rozwoju sektora rodzimych prywatnych przedsiębiorstw – również poprzez proces uwłaszczenia nomenklatury i prywatyzacji majątku publicznego. Pojawił się także w znacznie większym stopniu kapitał zagraniczny. Jednak nowe realia oznaczały upadek państwowych gospodarstw rolnych oraz licznych zakładów wielkoprzemysłowych, stąd pojawiło się zjawisko znaczącego bezrobocia. Zmiana gospodarcza miała też związek z tzw. restrukturyzacją gospodarki, co oznaczało zmiany struktury zatrudnienia – coraz mniej osób mogło znaleźć zatrudnienie w sektorze I (rolnictwo) oraz w sektorze II (przemysł), a coraz więcej – w sektorze III (usługi).

Sposoby adaptacji klas społecznych do zmiany społeczno-gospodarczej były różne. Część wiązała się z awansem społecznym i z przejściem do tzw. Polski sprywatyzowanej. Ci dobrze zarabiający pracownicy firm komercyjnych, kierownicy, specjaliści i elita biznesu bywają nazywani wygranymi transformacji. Część społeczeństwa zachowała swe budżetowe etaty, natomiast na ogół nie oznaczało to awansu – zarabiali oni gorzej niż ci pierwsi, ale mieli stałą i stabilną pracę. Pozostałych można określić na ogół przegranymi transformacji. Jednak poza tzw. Polską na zasiłku, czyli bezrobotnymi czy ludźmi, którzy przeszli na wcześniejszą emeryturę lub uzyskali rentę, warto wskazać – za T. Rakowskim – na jeszcze jedną strategię, strategię osób tworzących tzw. Polskę zbieracko-łowiecką. Mamy zatem osoby aktywne pozasystemowo, funkcjonujące dzięki nieformalnym sposobom zarobkowania. Część bezrobotnych pracowała też „na czarno” w ojczyźnie. Ważną strategią stała się też emigracja zarobkowa, a większe jej możliwości związane z członkostwem w UE oznaczały znaczny spadek stopy bezrobocia.

Zmiany w strukturze społecznej już w części zostały wyżej podane. Pojawiły się nieobecne wcześniej w porównywalnym stopniu kategorie przedsiębiorców i bezrobotnych. Ta pierwsza, podobnie jak inteligencja, stała się zróżnicowana społeczno-ekonomicznie. Bezpośrednią konsekwencją transformacyjnej restrukturyzacji było także zmniejszenie się liczby robotników rolnych i przemysłowych oraz klasy chłopów. Warto jednak za H. Domańskim podkreślić, że oprócz – typowego dla inteligencji – dziedziczenia pozycji

A series of 25 horizontal dotted lines for writing.

Wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa. Zdający:

- 1) ma rzetelną wiedzę o kulturowych, politycznych i gospodarczych aspektach życia społecznego, ze szczególnym odniesieniem do współczesności (przede wszystkim w odniesieniu do Polski, z uwzględnieniem aspektów międzynarodowych).

II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego, odróżniania go od zła oraz ćwiczenia w ocenie intencji i skutków według słuszności, pożytku i szkody. Zdający:

- 2) ocenia zjawiska życia społecznego.

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby. Zdający:

- 3) buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego, formułuje oceny i je uzasadnia, uczestniczy w debacie [...].

Wymagania szczegółowe

VIII. Polityka i kultura polityczna. Zdający:

- 3) charakteryzuje główne współczesne kierunki myśli politycznej (konserwatyzm, liberalizm, nacjonalizm, socjalizm, chrześcijańską demokrację); wskazuje ich polski kontekst [...].

XI. Ustrój i system polityczny III Rzeczypospolitej. Zdający:

- 20) wyjaśnia pojęcie finansów publicznych; przedstawia modele polityki gospodarczej państwa [...];
- 21) przedstawia źródła dochodów budżetu państwa i kierunki wydatków budżetowych w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasady oceniania

5 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwoma aspektami tematu oraz o właściwej formie, strukturze i logice wywodu.

4 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i jednym – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wywodu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwoma aspektami tematu.

3 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwoma aspektami tematu oraz o właściwej formie, strukturze i logice wywodu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i jednym – częściowo.

2 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym w pełni jednym aspektem tematu.

1 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanym częściowo jednym aspektem tematu.

0 pkt – rozwiązanie bez zrealizowanego aspektu tematu albo brak rozwiązania.

Aspekty tematu:

- 1) Przedstawienie cech charakterystycznych propozycji skali podatkowej z materiału źródłowego wraz z odniesieniem do obowiązujących w Polsce rozwiązań dotyczących podatku dochodowego od osób fizycznych.
- 2) Krytyka progresywnego podatku dochodowego od osób fizycznych z punktu widzenia liberalizmu; propozycja podatku liniowego o niskiej stawce opodatkowania.

Przykładowe rozwiązanie

Panie Marszałku! Wysoka Izbo!

Funkcjonujemy w kraju, gdzie mamy podatek progresywny. Skala podatkowa z dwiema różnymi stawkami podatku z punktu widzenia liberalizmu, a zatem i wolności człowieka, nie jest właściwa. Rozumiem, oczywiście, motywy jej funkcjonowania, niemniej nie zgadzam się z nimi. Uważam bowiem, że takie rozwiązanie nie sprzyja wyrównywaniu szans społecznych, ale za to sprzyja różnym patologicznym sytuacjom. Musimy pamiętać również o tym, że większe podatki dla najbogatszych to karanie tych, którzy osiągnęli swoją pozycję m.in. dzięki ciężkiej pracy, edukacji, zaradności. Wyższe podatki mogą zniechęcać do aktywności.

Propozycja z sześcioma stawkami podatku, w której najwyższa z nich wynosi 75%, ma w zamierzeniu autorów zmniejszać nierówności, ma być sygnałem dla firm, sygnałem w celu podnoszenia płac. Zarówno to rozumowanie, jak i wyliczenia przedstawione w propozycji są w mojej ocenie chybione i prowadziłyby nie tylko do wzrostu podatków dla średnio i dobrze zarabiających. Ten wzrost odczułyby też osoby zarabiające od 60 do 85 tysięcy złotych rocznie. Pamiętać musimy, że podnoszenie obciążeń fiskalnych może prowadzić do uciekania podatników w tzw. szarą strefę, do nieujawniania dochodów, a nawet do przenoszenia się części podatników poza granice kraju. Przecież nawet mniej drastyczne stawki podatkowe wprowadzane w socjalnych państwach dobrobytu przynosiły efekt odwrotny od zakładanego przez pomysłodawców.

Postulowane zmiany w systemie podatkowym poskutkowałyby skomplikowaniem deklaracji PIT, zwiększeniem wydatków z budżetu państwa na administrowanie tym systemem. Obciążanie podatkami jest przyczyną zmniejszenia konsumpcji, a tym samym – obniżania zysków innych. W związku z tym proszę Wysoką Izbę o zadumę w kwestii wprowadzenia podatku liniowego – podatku i tak przecież obciążającego lepiej zarabiających kosztami dużo większymi liczbowo. Przy tym podatku, którego jednolita stawka będzie niewysoka.

3. Informacja o egzaminie maturalnym z wiedzy o społeczeństwie dla absolwentów niesłyszących

Informacje o egzaminie maturalnym z wiedzy o społeczeństwie przedstawione w rozdziale [1. Opis egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie](#) dotyczą również egzaminu dla absolwentów niesłyszących. Ponadto zdający niesłyszący przystępują do egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności.

Dostosowanie warunków przeprowadzenia egzaminu maturalnego dla absolwentów niesłyszących obejmuje m.in. czas trwania egzaminu. Dostosowanie formy egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie dla absolwentów niesłyszących polega na przygotowaniu odpowiednich arkuszy, w których uwzględnia się zmianę sposobu formułowania treści niektórych zadań i poleceń. Takie zmiany dotyczą zamiany pojedynczych słów, zwrotów lub całych zdań – jeśli mogłyby one być niezrozumiałe lub błędnie zrozumiane przez osoby niesłyszące. Jednak takie zmiany nie mogą wpływać na merytoryczną treść zadania ani dotyczyć terminów typowych dla danej dziedziny wiedzy.

Szczegółowe informacje z tym związane określone są w *Komunikacie dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego w danym roku szkolnym*.

W dalszej części tego rozdziału zostały przedstawione przykładowe zadania, które ilustrują sposób dostosowania niektórych zadań wybranych z rozdziału [2. Przykładowe zadania z rozwiązaniami](#). Zachowano tę samą numerację zadań.

ZADANIA TESTOWE

Zadanie 2. (0–2)

Tabela. Własna pozycja w porównaniu do pozycji rodziców i dziadków

Czy w porównaniu z Pana(i) rodzicami/dziadkami Pana(i) pozycja społeczna jest wyższa, niższa czy też mniej więcej taka sama?	Pozycja społeczna respondentów w porównaniu z pozycjami											
	rodziców						dziadków					
	1999	2004	2013	1999	2004	2013	1999	2004	2013	1999	2004	2013
	w procentach											
Zdecydowanie wyższa	13	48	12	45	12	42	24	59	23	55	23	57
Raczej wyższa	35		33		30		35		32		34	
Mniej więcej taka sama	37	37	36	36	40	40	18	18	18	18	18	18
Raczej niższa	9	11	13	15	14	16	7	9	11	14	9	11
Zdecydowanie niższa	2		2		2		2		3		2	
Trudno powiedzieć	5	5	4	4	2	2	14	14	15	15	14	14

Na podstawie: *Postrzeganie własnego miejsca w strukturze społecznej*, „Komunikat z Badań CBOS” 2013, nr 163.

Zadanie 2.1. (0–1)

Cytując dane liczbowe z badania z 1999 roku, sformułuj wniosek na temat postrzegania – przez większość respondentów – międzypokoleniowej ruchliwości społecznej w swojej rodzinie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

- 1 pkt – sformułowanie właściwego wniosku wraz z podaniem odpowiednich danych.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

W odczuciu większości respondentów ich pozycja jest wyższa w odniesieniu zarówno do ich dziadków (59% wskazań, większość bezwzględna), jak i do własnych rodziców (48%,

większość względna). Zatem można wnioskować o przekonaniu większości respondentów o awansie społecznym własnego pokolenia, a pośrednio – także o awansie społecznym pokolenia rodziców.

Zadanie 2.2. (0–1)

Na podstawie wykresu oceń prawdziwość zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W latach 1999–2013 procent przekonanych, że ich pozycja społeczna jest wyższa niż pozycja społeczna ich dziadków, systematycznie malał.	P	F
2.	W latach 1999–2004 procent przekonanych, że ich pozycja społeczna jest „raczej niższa” niż pozycja ich dziadków, wzrósł o ponad 40%.	P	F

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie dwóch poprawnych ocen.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

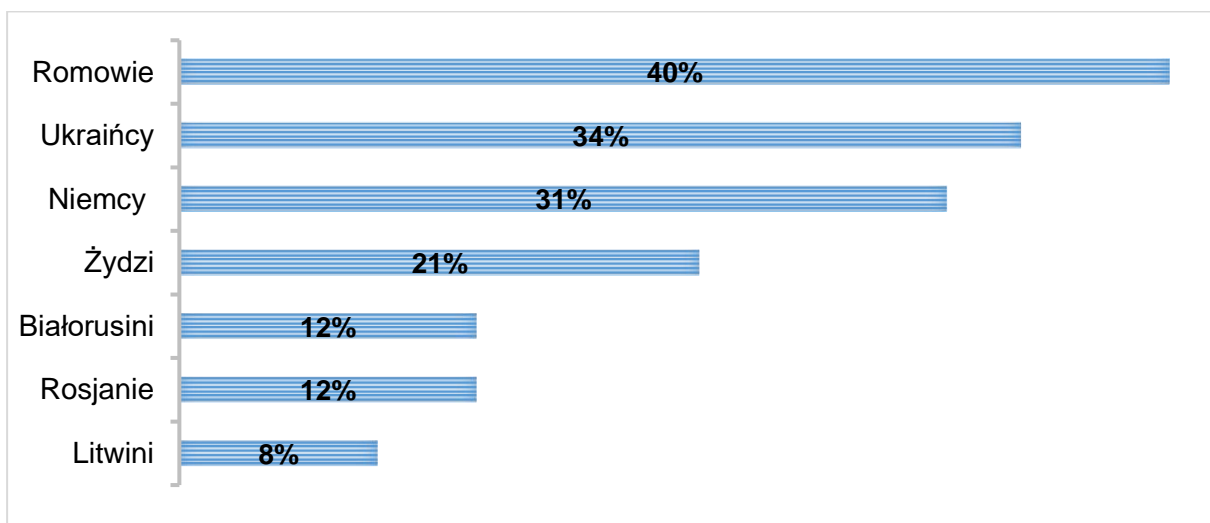
Rozwiązanie

1. F

2. P

Zadanie 4. (0–2)

Wykres. Wskazania badanych do polecenia: Proszę wymienić mieszkające w Polsce mniejszości narodowe lub etniczne, wszystkie, które Pan(i) pamięta.

Na wykresie wskazano procent osób wymieniających daną kategorię; badani mogli wymienić dowolną liczbę mniejszości. Wykres przedstawia 7 najczęściej wybieranych kategorii.

Na podstawie: *Tożsamość narodowa i postrzeganie praw mniejszości narodowych i etnicznych*, „Komunikat z Badań CBOS” 2015, nr 106, s. 3.

Zadanie 4.1. (0–1)

Przepisz z wykresu nazwę mniejszości, która w Polsce ma status mniejszości etnicznej.

.....

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnej nazwy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Romowie

Zadanie 4.2. (0–1)

Zdecyduj, czy to prawda, że *im większa liczebność danej mniejszości narodowej lub etnicznej w Polsce, tym większa jej znajomość przez ankietowanych*. Decyzję uzasadnij, odnosząc się do dwóch mniejszości, których nazwy są na wykresie.

Decyzja –

Uzasadnienie –

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna decyzja wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

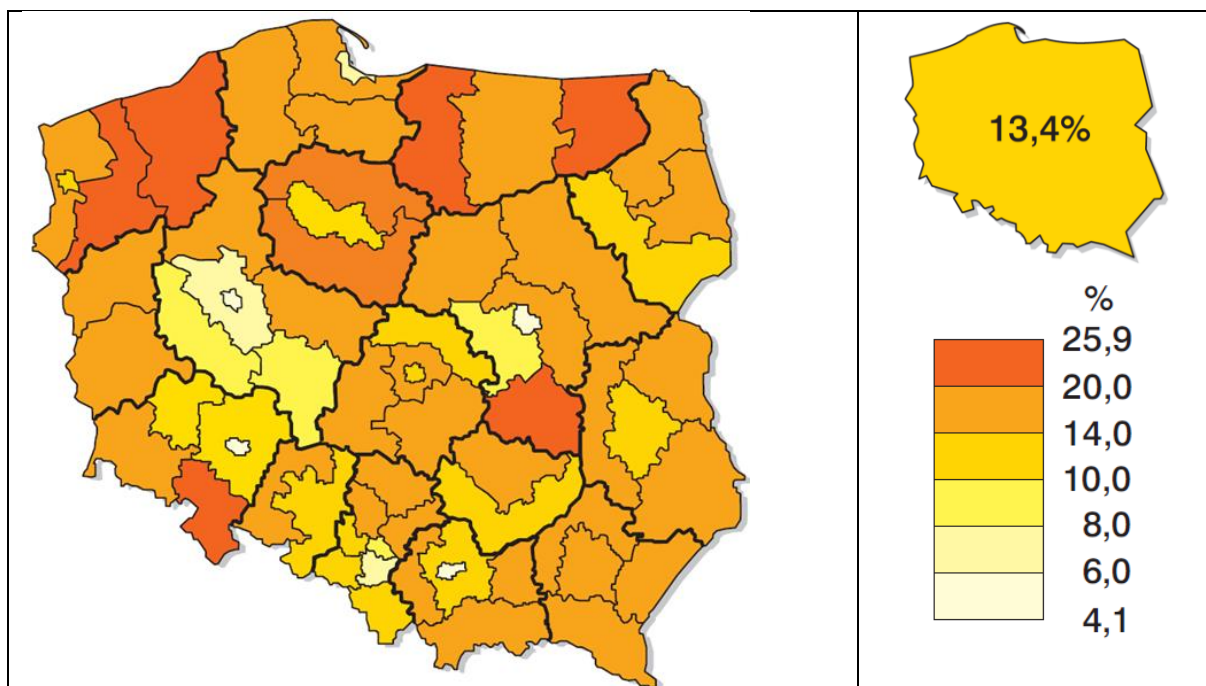
Przykładowe rozwiązanie

Decyzja – Nie.

Uzasadnienie – Najczęściej wskazywano Romów, których jest kilkanaście tysięcy, a Niemców, których jest kilkakrotnie więcej, wskazywał mniejszy procent ankietowanych.

Zadanie 5. (0–3)

Mapa Polski. Procent osób niepracujących w wieku produkcyjnym, które mogą i chcą pracować w 2013 roku (według województw i podregionów)

Na mapie jako podregiony zaznaczono także miasta z największą liczbą ludności, m.in.: Warszawę, Kraków, Łódź, Wrocław, Poznań.

Mały Rocznik Statystyczny Polski 2014, Warszawa 2014, s. 163.

Zadanie 5.1. (0–1)

Napisz nazwy tylko tych województw, w których przedstawiony procent niepracujących we wszystkich podregionach jest w takim samym przedziale.

-
-

Zasady oceniania

1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

- lubuskie
- podkarpackie

Zadanie 5.2. (0–1)

Cytując dane, napisz wniosek dotyczący współczynnika społeczno-ekonomicznego we wszystkich ukazanych na mapie miastach z największą liczbą ludności. Porównaj ten współczynnik ze współczynnikami z sąsiadujących z nimi podregionów.

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie właściwego wniosku wraz z podaniem odpowiednich danych.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Stopa bezrobocia w każdym z zaznaczonych większych miast jest mniejsza niż w sąsiadujących z nimi podregionach. Na mapie zaznaczono stopę bezrobocia w sześciu przedziałach, a różnice między wielkimi miastami a wskazanymi regionami to różnice sięgające od jednej do czterech takich kategorii.

Zadanie 5.3. (0–1)

Wymień dwa działania, jakie podejmują władze Rzeczypospolitej Polskiej w celu zmniejszenia współczynnika społeczno-ekonomicznego zilustrowanego na mapie.

-
 -
-

Zasady oceniania

1 pkt – wymienienie dwóch właściwych działań.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

1. Do polityki aktywnej wobec bezrobocia należą w Polsce roboty publiczne i prace interwencyjne.
2. Można skorzystać z tzw. płatnego stażu u pracodawcy, który jest opłacany ze środków publicznych.

Zadanie 8. (0–1)

Fragmenty statutu samorządu mieszkańców jednego z sołectw

Par. 6. Do zadań własnych samorządu Sołectwa należy w szczególności: [...]

2. opiniowanie kierunków rozwoju infrastruktury Sołectwa [...],
5. inicjowanie działań* na rzecz przestrzegania prawa, porządku publicznego oraz bezpieczeństwa mieszkańców [...],
7. dążenie do poprawy stanu sanitarnego, porządku i estetyki Sołectwa,
8. tworzenie warunków do zabaw i rozwoju kulturalnego oraz sprawności fizycznej,
9. troska o zielen i środowisko naturalne,
10. kształtowanie dobrych stosunków sąsiedzkich i pomocy w rozstrzygnięciu sporów sąsiedzkich.

Załącznik nr 9 do Uchwały Nr XVIII/112/2004 [...], bip.lomianki.pl

* Inicjowanie działań – tu: organizowanie działań.

Zdecyduj, czy organem wykonawczym samorządu mieszkańców, którego dotyczy przedstawiony statut, jest wójt. Decyzję uzasadnij.

Decyzja –

Uzasadnienie –

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna decyzja wraz ze sformułowaniem właściwego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Decyzja – Nie.

Uzasadnienie – Przedstawiono status sołectwa, a w tej jednostce pomocniczej organem wykonawczym jest sołtys, natomiast wójt to organ wykonawczy samorządu gminy wiejskiej.

Zadanie 10. (0–2)

Tabele. Wyniki wyborów do Sejmu RP w 2001 i 2015 roku (uwzględniono komitety, które uzyskały ponad 5% głosów w skali kraju)

Wybory 2001 roku

Komitety	Uzyskane głosy w %	Liczba mandatów w Sejmie RP
KKW SLD – UP	41,04	216
KWW PO	12,68	65
KW Samoobrona RP	10,20	53
KW PiS	9,50	44
KW PSL	8,98	42
KW LPR	7,87	38
KKW AWSP	5,60	0

Wybory 2015 roku

Komitety	Uzyskane głosy w %	Liczba mandatów w Sejmie RP
KW PiS	37,58	235
KW PO RP	24,09	138
KWW Kukiz'15	8,81	42
KW Nowoczesna Ryszarda Petru	7,60	28
KKW Zjednoczona Lewica	7,55	0
KW PSL	5,13	16

Na podstawie: pkw.gov.pl

O ordynacji wyborczej w Rzeczypospolitej Polskiej

W znowelizowanej w 2002 r. ordynacji wyborczej powrócono do metody d'Hondta przy przeliczaniu głosów na mandaty, co wpłynęło na dość znaczne [większe niż przy dotychczasowej metodzie] nadreprezentacje partii, które w wyborach uzyskały najlepsze wyniki [...] [a także na niedoreprezentacje partii z mniejszymi wynikami].

„Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2013:
„Problemy Społeczne, Polityczne i Prawne”, s. 48.

Uzasadnij, że opinia przedstawiona w tekście jest trafna – sformułuj trzy argumenty na podstawie danych z tabel dotyczących wyborów z 2001 i 2015 roku.

-
-
-

Zasady oceniania

2 pkt – sformułowanie trzech właściwych argumentów.

1 pkt – sformułowanie dwóch właściwych argumentów.

0 pkt – odpowiedź niepełna (w większym stopniu niż za 1 pkt.) lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

1. W 2001 roku SLD – UP uzyskało lepszy wynik wyborczy niż PiS w 2015 roku, a otrzymało znacznie mniej mandatów.
2. Wynik PO z 2015 roku proporcjonalnie oznaczałby uzyskanie 111 mandatów, a partia ta otrzymała ich o 27 więcej.
3. Nowoczesna w 2015 roku przy zbliżonym wyniku do LPR z 2001 roku uzyskała o 10 mandatów mniej.

Zadanie 15. (0–2)

Fragment deklaracji dotyczącej praw człowieka

ZWAŻYWSZY*, że uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej jest podstawą wolności, sprawiedliwości i pokoju świata,

ZWAŻYWSZY*, że nieposzanowanie i nieprzestrzeganie praw człowieka doprowadziło do aktów barbarzyństwa, które wstrząsnęły sumieniem ludzkości, i że ogłoszono uroczyste jako najwznieślijszy** cel ludzkości dążenie do zbudowania takiego świata, w którym ludzie korzystają będą z wolności [...] przekonania oraz z wolności od strachu i nędzy [...],

PRZETO ZGROMADZENIE OGÓLNE ogłasza uroczyste [...] [niniejszą deklarację] jako wspólny najwyższy cel wszystkich ludów i wszystkich narodów [...].

www.unic.un.org.pl

* zważywszy – uwzględniając

** najwznieślijszy – najważniejszy

O prawach człowieka

Prawa człowieka zrodziły się w środowisku państw [...] wywodzących się z kultury europejskiej. [...] Tymczasem różne części świata rozwijają się swoim własnym rytmem, traktując tradycje polityczne, prawne i kulturowe jako czynnik integrujący społeczność lokalną. Uniwersalny charakter praw przyjętych z inspiracji Zachodu na gruncie Narodów Zjednoczonych nie wystarcza, aby własne obyczaje i tradycje zapomnieć i odrzucić. [...] Tradycje kulturowych przestrzega się nie tylko w zachowaniach społecznych, ale uwzględnia je także miejscowe prawo. Jeśli przy tym jeszcze niedawno wydawało się, że następuje uniwersalizacja wzorców kulturowych i dominującym staje się zachodni sposób myślenia, to od kilku lat obserwować można tendencje powrotu do korzeni, podkreślanie odrębności i brak zgody na bezkrytyczne przyjmowanie koncepcji zachodnich. Próby ich upowszechnienia coraz częściej traktowane są w kategoriach działań o charakterze imperialnym [...].

G. Michałowska, *Prawa człowieka i ich ochrona*, Warszawa 2000, s. 115–117.

Zadanie 15.1. (0–1)

Na podstawie fragmentu deklaracji i tekstu napisz argument i kontrargument do tezy: prawa człowieka mają charakter uniwersalny.

Argument –

.....

.....

Kontrargument –

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie właściwego argumentu i kontrargumentu.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Argument – Źródłem praw i wolności człowieka jest godność osoby ludzkiej, dlatego też prawa człowieka mają charakter powszechny.

Kontrargument – Prawa człowieka zrodziły się w kręgu państw zachodnich i nie uwzględniają tradycji innych kultur.

Zadanie 15.2. (0–1)

Napisz nazwę deklaracji, której fragment zacytowano.

.....

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka

Zadanie 20. (0–3)

Przepisy prawne z jednej z polskich konstytucji

Art. 2. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu. Organami Narodu w zakresie ustawodawstwa są Sejm i Senat, w zakresie władzy wykonawczej – Prezydent Rzeczypospolitej łącznie z odpowiedzialnymi ministrami, w zakresie wymiaru sprawiedliwości – niezawisłe Sądy.

Art. 10. Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje Rządowi i Sejmowi. [...]

Art. 20. Posłowie są przedstawicielami całego Narodu i nie są krępowani* żadnymi instrukcjami wyborców.

Art. 35. Każdy projekt ustawy przez Sejm uchwalony będzie przekazany Senatowi do rozpatrzenia. Jeżeli Senat nie podniesie** w ciągu 30 dni od dnia doręczenia mu uchwalonego projektu ustawy żadnych przeciwko niemu zarzutów – Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie ustawy. [...] Jeżeli Sejm zmiany przez Senat proponowane uchwali zwykłą większością albo odrzuci większością 11/20 głosujących – Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie ustawy w brzmieniu ustalonym ponowną uchwałą Sejmu***.

Art. 39. Prezydenta Rzeczypospolitej wybierają na lat siedem bezwzględną większością głosów Sejm i Senat połączone w Zgromadzenie Narodowe. [...]

Dz.U. [...], nr 44, poz. 267 [pisownię uwspółcześniono].

* krępowani – tu: ograniczeni

** nie podniesie – tu: nie będzie miał

*** w brzmieniu ustalonym – tu: tak jak zdecydowano

Zadanie 20.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź.

Zacytowane przepisy prawne zamieszczono w

- A. małej konstytucji z 1919 roku.
- B. konstytucji marcowej z 1921 roku.
- C. konstytucji kwietniowej z 1935 roku.
- D. konstytucji lipcowej z 1952 roku.

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.

0 pkt – inna odpowiedź albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

B

Zadanie 20.2. (0–2)

Zdecyduj, czy pozycja ustrojowa głowy państwa wynikająca z przedstawionych fragmentów aktu prawnego była ważniejsza niż w obecnie obowiązującej *Konstytucji RP*. Decyzję uzasadnij, korzystając z dwóch zacytowanych przepisów prawnych i odnosząc się do obecnych uregulowań w tym zakresie.

Decyzja –

Uzasadnienie:

-
-

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna decyzja wraz ze sformułowaniem dwóch właściwych argumentów.

1 pkt – poprawna decyzja wraz ze sformułowaniem jednego właściwego argumentu ALBO sformułowanie dwóch właściwych argumentów.

0 pkt – odpowiedź niepełna (w większym stopniu niż za 1 pkt.) lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Decyzja – Nie.

Uzasadnienie (dwa spośród):

1. Według przedstawionej konstytucji Prezydent RP był wybierany przez Zgromadzenie Narodowe, a obecnie jest w wyborach powszechnych, co czyni jego legitymizację władzy silniejszą.
2. Według przedstawionej konstytucji Prezydent RP nie posiadał prawa inicjatywy ustawodawczej, a obecnie je posiada.
3. Według przedstawionej konstytucji Prezydent RP musiał zarządzić ogłoszenie ustawy uchwalonej przez Sejm, a obecnie dysponuje prawem tzw. weta zawieszającego (oraz może odesłać ustawę do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie jej zgodności z *Konstytucją RP*).

ZADANIA ROZSZERZONEJ ODPOWIEDZI

Zadanie 23. (0–5)

Propozycja zmian podatkowych jednej z partii w Polsce

Wprowadzimy realną progresję podatkową. Proponujemy następującą skalę podatkową:

- 0% dla podstawy opodatkowania poniżej 12 000 zł,
- 22% dla nadwyżki ponad 12 000 zł,
- 33% dla nadwyżki ponad 60 000 zł,
- 44% dla nadwyżki ponad 120 000 zł,
- 55% dla nadwyżki ponad 250 000 zł,
- 75% dla nadwyżki ponad 500 000 zł.

Proponowana skala podatkowa przynosi korzyści dla osób o niższych i średnich dochodach. Osoby o podstawie opodatkowania poniżej 50 000 zł będą płacić niższy podatek niż obecnie, natomiast osoby w przedziale 50 000 – 100 000 zł – nieco wyższy. Znacząca podwyżka nastąpi tylko dla ok. 2% najbogatszych podatników o dochodach ponad 100 000 zł. Dochody wielokrotnie przekraczające potrzeby nawet najbardziej wymagającego stylu życia powinny być wysoko opodatkowane. Podatek 75% nie służy zwiększaniu dochodów państwa, ale ma na celu zmniejszanie nierówności społecznych. Wysoka stawka będzie stanowiła sygnał dla firm – nie inwestujcie w pensje prezesów, inwestujcie w pensje pracowników, w innowacje, w rozwój firmy.

Na podstawie: [...].pl

Prezentując poglądy liberalne, napisz wystąpienie poselskie na forum Sejmu RP, będące głosem w debacie na temat podatku dochodowego od osób fizycznych. W swej wypowiedzi uwzględnij powyższą propozycję oraz obecne rozwiązania systemu podatkowego. Pamiętaj o właściwej formie wypowiedzi.

Zasady oceniania

- 5 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwoma aspektami tematu oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу.
- 4 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i jednym – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwoma aspektami tematu.
- 3 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwoma aspektami tematu oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i jednym – częściowo.
- 2 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym w pełni jednym aspektem tematu.
- 1 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanym częściowo jednym aspektem tematu.
- 0 pkt – rozwiązanie bez zrealizowanego aspektu tematu albo brak rozwiązania.

Aspekty tematu:

- 1) Przedstawienie cech charakterystycznych propozycji skali podatkowej z materiału źródłowego wraz z odniesieniem do obowiązujących w Polsce rozwiązań dotyczących podatku dochodowego od osób fizycznych.
- 2) Krytyka progresywnego podatku dochodowego od osób fizycznych z punktu widzenia liberalizmu; propozycja podatku liniowego o niskiej stawce opodatkowania.

Przykładowe rozwiązanie

Panie Marszałku! Wysoka Izbo!

Funkcjonujemy w kraju, gdzie mamy podatek progresywny. Skala podatkowa z dwiema różnymi stawkami podatku z punktu widzenia liberalizmu, a zatem i wolności człowieka, nie jest właściwa. Rozumiem, oczywiście, motywy jej funkcjonowania, niemniej nie zgadzam się z nimi. Uważam bowiem, że takie rozwiązanie nie sprzyja wyrównywaniu szans społecznych, ale za to sprzyja różnym patologicznym sytuacjom. Musimy pamiętać również o tym, że większe podatki dla najbogatszych to karanie tych, którzy osiągnęli swoją pozycję m.in. dzięki ciężkiej pracy, edukacji, zaradności. Wyższe podatki mogą zniechęcać do aktywności.

Propozycja z sześcioma stawkami podatku, w której najwyższa z nich wynosi 75%, ma w zamierzeniu autorów zmniejszać nierówności, ma być sygnałem dla firm, sygnałem w celu podnoszenia płac. Zarówno to rozumowanie, jak i wyliczenia przedstawione w propozycji są w mojej ocenie chybione i prowadziłyby nie tylko do wzrostu podatków dla średnio i dobrze zarabiających. Ten wzrost odczułyby też osoby zarabiające od 60 do 85 tysięcy złotych rocznie. Pamiętać musimy, że podnoszenie obciążeń fiskalnych może prowadzić do uciekania podatników w tzw. szarą strefę, do nieujawniania dochodów, a nawet do przenoszenia się części podatników poza granice kraju. Przecież nawet mniej drastyczne stawki podatkowe wprowadzane w socjalnych państwach dobrobytu przynosiły efekt odwrotny od zakładanego przez pomysłodawców.

Postulowane zmiany w systemie podatkowym poskutkowałyby skomplikowaniem deklaracji PIT, zwiększeniem wydatków z budżetu państwa na administrowanie tym systemem. Obciążanie podatkami jest przyczyną zmniejszenia konsumpcji, a tym samym – obniżania zysków innych. W związku z tym proszę Wysoką Izbę o zadumę w kwestii wprowadzenia podatku liniowego – podatku i tak przecież obciążającego lepiej zarabiających kosztami dużo większymi liczbowo. Przy tym podatku, którego jednolita stawka będzie niewysoka.

**WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony**

**WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony**

**WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony**

